

**Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Panna Maria naše milovaná Matka
v mariologii Petra Kanisia.**

Vedoucí práce: prof. Dr. Karel Skalický, Th.D.

Autor práce: Martin Žilka

Studijní obor: Teologie

Forma studia: kombinovaná

Ročník: 5.

2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta:

Srdečně děkuji vedoucímu práce prof. Dr. Karlu Skalickému, Th.D. za cenné rady, připomínky a především za laskavý a trpělivý přístup při vedení práce.

OBSAH

	strana
1. ÚVOD	6
1.1 Geneze	6
1.2 Maria u Petra Kanisia	7
1.3 Maria Matka Církve	8
1.4 Maria Matka jednoty	9
1.5 Cíl práce	9
1.6 Modlitba	10
2. ŽIVOTOPIS PETRA KANISIA	11
3. MARIOLOGIE PETRA KANISIA	14
4. DĚJINNÁ ČÁST MARIOLOGIE	16
4.1 Jméno MARIA	16
4.2 Mariino Narození	17
4.3 Obětování Marie v chrámě	18
4.4 Mariino mládí	19
4.5 Mariino zasnoubení s Josefem	20
4.6 Mariin slib panenství	21
4.7 Maria pannou při zrození Ježíše	23
4.8 Anděl vstoupil k Ní a řekl: „Bud’ pozdravena“	25
4.9 Navštívení Panny Marie	26
4.10 Mariin chvalo zpěv – Magnificat	27
4.11 Mariino očekávání a narození Ježíše	28

	strana
5. TEOLOGICKÁ ČÁST MARIOLOGIE	29
5.1 Maria čistá od každého hříchu	29
5.2 Mariina svatost a plnost milosti	32
5.3 Maria – Panna a Matka zároveň	33
5.4 Příprava předkřesťanského světa na velký zázrak: Ježíš počat z Marie Panny	34
5.5 Maria Pannou po zrození Ježíše	37
5.6 „Gratia plena“ – „Milostiplná“	37
5.7 Maria – Bohorodička	39
5.8 Mariina smrt	40
5.9 Vstup Mariiny duše do nebe	42
5.10 Maria vzata s tělem do nebe	43
6. ZÁVĚR	44
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47
8. ABSTAKT	48

1. ÚVOD

Sláva Otci i Synu i Duchu Svatému,
jako byla na počátku i nyní i vždycky a na věky věků. Amen.

1.1 Geneze

Úvodem této práce, bych rád sdělil okolnosti a skutečnosti, které vedly k rozhodnutí při volbě tématu. Středem pozornosti této práce je Panna Maria s kterou mě spojují city, láska a úcta. Velký obdiv k Její vznešenosti, čistotě, dokonalosti a především k Jejímu mateřství. Ona se svou pokorou, ctnostmi, skromností, nazíravým – kontemplativním životem (Madona della contemplazione – nazírává Panna Maria) a nekonečnou láskou, která vychází z Jejího srdce mě přitáhla k sobě.

Z pramene lásky, kterou k Panně Marii chovám, vytryskla snaha po poznání a zájem poznat jaký byl Její život. Byl to přirozeně rozumový zájem, který mě vedl dlouhá léta k pořizování knih zaměřených na Pannu Marii a Její svatý život. Tak se stalo, že jsem kromě dalších titulů v prosinci roku 2013 pořídil v Karmelitánském nakladatelství dvousvazkový titul s názvem: „Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička“ jejímž autorem byl svatý Petr Kanisius. V té době jsem již studoval teologickou fakultu, tudíž došlo k obvyklému uložení knih do knihovny s tím, že snad někdy budu mít to štěstí a budu se jim moci věnovat. Určitým vývojem došlo k situaci, že jsem byl postaven před volbu tématu bakalářské práce. Od počátku jsem si byl jistý, a to jednoznačně, že budu psát o Panně Marii. Bylo nutné správně a přesně formulovat určitý požadavek a vlastně i prosbu.

Oslovil jsem pana profesora Karla Skalického. Jasně jsem mu sdělil mariologické zaměření práce. On bez váhání a s radostí souhlasil. Domluvili jsme si setkání při kterém měl být stanoven přesný cíl naší práce. Přinesl jsem na toto setkání určité mariologicky zaměřené tituly. První volbou byl titul s názvem „Maria a církve“ od Hugo Rahnera. Volbu jsem navrhl, ovšem při rozsahu titulu cca. osmdesát stran sám tento návrh opustil. Profesor Skalický prohlížel tituly a uvažoval. Najednou si vzpomněl na autora jménem Ravasi. Napsal mi toto jméno bez přesnějšího názvu do sešitu, který jsem měl sebou, s tím ať se podívám ke „karmelitánům“. A skutečně, knihu u „karmelitánů“ měly. Kniha, jejímž autorem je Gianfranco Ravasi nesla název „Měsíc s Pannou Marií“. Neznal jsem ji. Měl jsem radost z dalšího titulu. Situace se však opakovala. Titul měl zhruba sto stránek. Přišlo mi zvláštní „postavit“ na tomto

titulu bakalářskou práci. Ještě jsme zvažovali s panem profesorem titul s názvem „Pojednání o Panně Marii“ od René Laurentina. Tento titul jsme pro případnou náročnost a komplikovanost práce zamítli. V opuštění této volby jsem si velice rád nechal poradit od zkušeného profesora. Určitým během a řízením života a času došlo k tomu, že jsem vzal dvousvazkové dílo Petra Kanisia k profesorovi Skalickému a navrhl jej jako podklad k práci. On souhlasil a sám si toto dílo vypůjčil v knihovně fakulty.

Bylo nutné udělat určité formální záležitosti ke kterým patří zápis práce, stanovení názvu a vedoucího práce na oficiální úrovni. Název tématu jsme společně stanovili takto: „Panna Maria v mariologii svatého Petra Kanisia.“ Z tohoto názvu tématu až později vznikl název práce, který zní: „Panna Maria naše milovaná Matka v mariologii Petra Kanisia“. Po těchto formálních úkonech začali naše společné konzultace neboli semináře.

Než jsme začali konstruktivně a exaktně pracovat, poprosil jsem pana profesora o požehnání. S radostí mi požehnal. Závěrem naší první společné konzultace pronesl: „Ať Vám Panna Maria vyprošuje Ducha Svatého, ať to o Ní hezky napíšete.“ Rád bych zde uvedl, že konzultace byly vždy cenné a povznášející. Když jsem jednou panu profesorovi poděkoval za cenné návrhy na zlepšení práce s humorem pronesl: „...no, ty necenné bych Vám nedával...“

1. 2 Maria u Petra Kanisia

Nyní bych rád vysvětlil název práce, který je: „Panna Maria naše milovaná Matka v mariologii Petra Kanisia.“ Od názvu tématu ho odlišuje spojení slov „naše milovaná Matka“. Je milovanou Matkou Krista, neboli Bohorodička. Bohorodička je Její největší a nejvznešenější ze všech titulů. Skrze Ni přišel náš Pán Kristus – Spasitel a Vykupitel, Světlo světa. V této souvislosti považuji za důležité vysvětlit zcela zásadní: Skrze Marii ke Kristu. Ona nás láskyplně k Němu vede. Řeckokatolická církev používá obrazy, ikony, kde Panna Maria láskyplně objímá Ježíška jakožto Krista a ukazuje na Něj. Ona Je cestou k Němu. Ona Je Matkou a pomocnicí všech křesťanů. Každého zvlášť i všech společně, je Matkou v Kristu a skrze Krista. Panna Maria je Matkou církve. A konečně je Matkou všech pokolení či národů, což můžeme jasně pocítit z Jím vyřčeného chvalozpěvu – Magnificat: „...Od této chvíle mě budou

blahoslavít všechna pokolení,...“ „...*Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes...*“ což může znamenat i to, že jednou se všichni stanou křesťany následníky Krista. A hlavně! Celými Kristy – Totus Christus. Panna Maria je naší milovanou Matkou v Trojjediném Bohu. Zcela jistě i: „Hle, tvá matka!“ (Jan 19;27) má svou širší platnost. Její mateřství je naprosto univerzální, tak i Kristus je univerzální, absolutní, věčný Syn Otce. O Panně Marii můžeme říci, že je *Magna Mater*.

1.3 Maria Matka Církve

Panna Maria je Matkou Církve. Církev si je velmi dobře vědoma jakou úlohu má Panna Maria v dějinách spásy. Toto sdělení lze velmi dobře objasnit při nahlédnutí do „Dokumentů II. vatikánského koncilu“, kde ve „Věřoučné konstituci o církvi – *Lumen gentium*“ nalezneme osmou kapitolu nadepsanou: „Blahoslavená Panna Maria, Matka Boží, v tajemství Krista a Církve.“ V jedné podkapitole s názvem „Maria a Církev“ lze číst: „...Katolická církev, poučena Duchem svatým, ji uctívá se synovskou láskou jako svou nejmilovanější matku.“¹ Pokud budeme trpělivě hledat, a kdo hledá nalézá. Nalezneme podkapitolu s číslem III. s názvem: „Blahoslavená Panna a církev“ s podnázvem: „Maria a jediný prostředník Kristus“. Dovolíme si vybrat tuto část: „...Celý spasitelný vliv blahoslavené Panny na lidi neplyne totiž z nějaké nutnosti, nýbrž jedině z Božího svobodného rozhodnutí a z nadbytku Kristových zásluh, opírá se o jeho prostřednictví, na něm naprosto závisí a z něho čerpá celou svou sílu. Nijak však nepřekáží přímému spojení věřících s Kristem, nýbrž spíše jen podporuje.“² V souvislosti s tématem této práce a vztahem Panny Marie a církve lze v „Dokumentech“ v již zmíněné kapitole nalézt, že Maria je: „...vzor církve ve víře, lásce a dokonalém spojení s Kristem ... vynikající jedinečný vzor jak panny, tak matky.“³ Toto se praví v podkapitole s názvem: „Maria vzor církve“. Maria je vzorem ctností a dokonalé mateřské lásky o čemž pojednává kapitola s příznačným názvem: „Církev následuje Mariiny ctnosti“. Závěrem tohoto exkurzu, což je zároveň závěr osmé kapitoly „*Lumen gentium*“ si dovolíme citovat s podkapitoly „Maria a křesťanská jednota“: „Tomuto posvátnému sněmu působí velikou radost a útěchu, že ani mezi odloučenými bratry

---

¹ Dokumenty II. vatikánského koncilu, Zvon české katolické nakladatelství, Praha 1995, *Lumen gentium*, kapitola 8, str. 89

² kapitola 8, str. 93

³ kapitola 8, str. 94

nechybějí ti, kteří matce Pána a Spasitele vzdávají patřičnou úctu, zvláště u východních křesťanů, kteří se s námi scházejí s vroucím nadšením a oddaným srdcem v uctívání Bohorodičky, vždy panny. Všichni věřící v Krista necht' ustavičně přednášejí Matce Boží a Matce lidí své prosby, aby ona, která svými modlitbami pomáhala prvotní církvi, také nyní – když je vyvýšena v nebi nad všechny svaté a anděly – ve společenství všech svatých se přimlouvala u svého syna, dokud se všechny rodiny národů – ať už mají čest nazývat se křesťanskými, nebo dosud svého Spasitele neznají – nespojí šťastně v míru a svornosti v jeden Boží lid ke slávě nejsvětější a nerozdílné Trojice.“⁴

1. 4 Maria Matka jednoty

Součástí této práce je obraz, který je v kapli na Velehradě a nese název „Matka křesťanské jednoty.“ Panna Maria na obraze má ve své svatozáři umístěný nápis: „Já jsem Matka krásného milování.“ Milování je projevem, aktem, činem Lásky. Matky milují. Tato Matka je však zároveň Pannou Marií. Její Láska předchází všechny ostatní. Z Jejího FIAT vzešla všechna Láska. Tou Láskou Jest Kristus. Řekneme-li společně s Janem „Bůh je láska“, můžeme dodat, On je zdrojem veškeré Lásky, z Něj vychází veškerá Láska. Bůh z této Lásky vše stvořil. Panna Maria své FIAT pronesla ve stavu Lásky.

Existuje stará zásada, která moudře říká: „Nikdo nemá Boha Otcem, kdo nemá Marii Matkou.“ Pamatujme na ni. Ona je zdrojem útěchy a radosti, že patříme Kristu. A tím, že naše milovaná Matka je stále s námi. Sdílí naše radosti i starosti. Děkujme Bohu – Otci za tak vyjimečnou, nejčistší Pannu – (*Virgo purissima*).

1. 5 Cíl práce

Cílem této práce je seznámit čtenáře s mariologií Petra Kanisia. Se zvláštním důrazem na mariánská dogmata. Práce je rozdělena tématicky na dvě hlavní části. Na dějinnou a teologickou. V práci jsou použité vybrané kapitoly, které jsou řazené podle významu. V díle Petra Kanisia se prolíná dějinný a naukový (teologický) rozměr mariologie. Vrcholem této mariologie jsou pak mariánská dogmata. Kanisius vytvořil mistrovské dílo, které ve své zkrácené a upravené podobě je zde předloženo.

---

⁴ Dokumenty II. vatikánského koncilu, Zvon české katolické nakladatelství, Praha 1995, Lumen gentium, kapitola 8, str. 96

Pro účely této práce je ponecháno i původní číslování jednotlivých, vybraných kapitol.

1. 6 Modlitba

Proto na závěr úvodu k naší práci si dovoluujeme použít tu nejstarší mariánskou modlitbu. Jejíž znění předkládáme:

„Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko.
Neodmítej naše prosby v našich potřebách, ale od
všeho nebezpečí vysvobod' nás vždycky, Panno
slavná a požehnaná! Paní naše, prostřednice naše,
orodovnice naše, u Syna nám smilování vypros,
Synu svému nás doporuč, k Synu svému nás doprovod'.“

Panna Maria, MATKA Křesťanské Jednoty.
Obraz Panny Marie s Kristem (Ježíškem) od Emanuela Dítěte z roku 1919.
Malován byl podle vzoru byzantské ikony z římské baziliky Panny Marie Větší.
(použito z brožurky Velehrad – Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje)

2. ŽIVOTOPIS SVATÉHO PETRA KANISIA

Svatý Petr Kanisius (původně Kanijs, v latinské podobě Canisius), se narodil 8. května v roce 1521 v holandském Nijmegen ve vévodství Geldern. Bylo to v roce, v němž Martin Luther otevřeně vystoupil proti katolické církvi, což bude mít vliv na pozdější úlohu Kanisiovu, totiž obranu katolické církve, respektive obhajobu jejího učení vůči protestantům zejména pak luterství.

Byl synem starosty. Petrovo původní zaměření bylo jiné než teologické. Studoval v Kolíně nad Rýnem literaturu či práva, v devatenácti letech dosáhl titul magister artium. Při svém pobytu v Lovani se setkal s kruhem katolických vzdělavců, kteří se zamýšleli, jak správně reformovat církev a podporovali hnutí devotio moderna. Toto setkání mělo velký vliv na Petrovu životní volbu. Seznámil se s Petem Fabrem slavným jezuitou, jedním ze společníků svatého Ignáce z Loyoly. Ten v Petrovi rozpoznal mimořádného muže otevřeného Boží milosti a vyzval ho, aby vykonal měsíční ignaciánské excercicie – duchovní cvičení. Kanisius výzvu přijal. V roce 1543 vstupuje jako první Němec do Tovaryšstva Ježíšova, kde byl též v roce 1545 vysvěcen na jáhna, poté v roce 1546 na kněze.

Svatý Petr Kanisius je nazýván jako „evropský světec“. Je to proto, že jako jezuita neustále cestoval a horlivě pracoval, aby upevnil katolické vyznání ohrožované protestantismem. Kanisius je také nazýván „Učitel téměř všech národů“. Je to především pro jeho rozsáhlou činnost v šíření katolického učení v době reformace. „Kladivo na bludaře“ je další z přezdívek, kterou Petr obdržel. Tato souvisí s tou předchozí, vyjadřující horlivost, houževnatost a neúnavnost s jakou hájil či bránil katolické učení.

Jeho katechetické dílo mělo velký význam. Sepsal dva katechismy. Větší, nazvaný „Souhrn křesťanského učení“, ten byl určen především univerzitním studentům a menší, nikoliv však svou důležitostí, jako spíše rozsahem, jednoduše nazvaný „Malý katechismus“, určený pro mládež a děti. Katolické učení ve svých spisech vysvětluje jasně a srozumitelně. Dokonce k přednostem Petrovým patřilo, to, že se vyhýbal agresivním polemikám, na rozdíl od jiných spisů té doby. Tím se vysvětluje i velká oblíbenost jeho katechismů. Vyšly v mnoha vydáních. Malý katechismus byl přeložen do dvanácti jazyků.

Jeden z jeho životopisců ho definoval slovy: „Neohrožený i laskavý, pokorný a učený, profesor, spisovatel, řečník a debatér, ochotný se odebrat na kterékoliv bojiště, dvorní kazatel a dětský katecheta, první provinciál Tovaryšstva Ježíšova v Německu, teolog na Tridentském církevním sněmu a papežský nuncius u biskupů a knížat, aktivně se projevující ve všech soudobých náboženských problémech.“⁵

Významnou a přelomovou událostí Kanisiova duchovního života bylo zjevení Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, k němuž došlo 4. září roku 1549, tedy v den, kdy skládal do rukou svatého Ignáce věčné sliby. Kanisius je popsal slovy: „A nakonec, ó můj Spasiteli, jako bys mi otevřel srdce svého přesvatého těla, které jsem tušil před sebou, a vybídls mě, abych se napil z tohoto pramene a načerpal z něj vody svého spasení. Horoucně jsem si přál, aby se z něj do mě vlil proud víry, naděje a lásky. Žíznil jsem po chudobě, čistotě a poslušnosti a prosil jsem tě, abys mě omyl, ošatil a ozdobil. Když jsem se odvážil přistoupit k tvému přesladykému srdci a utižit v něm svou žízeň, slíbil jsi mi šat utkaný ze tří dílů, totiž pokoje, lásky a vytrvalosti, aby zakryl nahotu mé duše. Přiděně tímto šatem spásy měl jsem důvěru, že mi nikdy nic nebude chybět.“⁶ Tolik citace.

Působil také ve Vídni, kde panovaly žalostné náboženské poměry. Kanisius tam přednášel teologii, potíral bludy a náboženskou vlašnost, vyzýval k pokání. Po zdařilém působení byl poslán do Prahy.⁷ K Vídni se vztahuje tato zajímavá událost. „Třikrát mu byla nabídnuta hodnost vídeňského biskupa, třikrát ji odmítl.“⁸

Kanisiovi můžeme být vděční. Proč? V roce 1556, když byl jmenován provinciálem jezuitů v jižním Německu, Rakousku a Čechách, přivedl do Prahy do opuštěného kláštera u kostela svatého Klementa dvanáct jezuitů.⁹ Co z toho vyplývá? Přichází do Prahy v době předbělohorské, v době, která nebyla vůbec nábožensky kompaktní. Obnovuje univerzitní studium a z Prahy se stává velké duchovní centrum.¹⁰

---

⁵ V jednom společenství – životní příběhy světců, Karel Vrána a kol. (ed.), Vyšehrad 2009, ISBN 978-80-7021-990-4

⁶ Svátí na každý den, historie, spiritualita, umění. Říjen, listopad, prosinec. Český překlad italského originálu. Periodici San Paolo S.r.l., Milano 2006. Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Kostelní Vydří, 2010. ISBN 978-80-7195-293-0

⁷ www.lumendelumine.cz/index.php

⁸ www.jesuit.cz/osobnost.php

⁹ www.jesuit.cz/osobnost.php

¹⁰ www.rozhlas.cz/nabozenstvi/ranniuvaha

Svatý Petr Kanisius bývá nazýván také „druhým apoštolem Němců“. Jeho apoštolské úsilí a životní smysluplná cesta zde na zemi byla zakončena 21. prosince léta Páně 1597 ve švýcarském Freiburgu. Kanisius byl blahověčen papežem Piem IX. A za svatého a zároveň učitele církve ho prohlásil Pius XI. v roce 1925. Církev si jeho památku připomíná 21. prosince.

3. MARIOLOGIE PETRA KANISIA

Kanisiovu mariologii formovala a zušlechťovala láska a úcta k Panně Marii. James Brodrick ve své knize „Jezuita Petr Kanisius“ zveřejňuje také osobní korespondenci. V jedné takové adresované jeho matce z roku 1545 můžeme číst: „Nejdražší matko, posílám Ti obrázek naší Panny Marie na důkaz vroucích vzpomínek. Nechť Ti poslouží jako zrcadlo a přinese Ti útěchu, když Tvou duši zaplavil žal. Po celý svůj dlouhý život svatá Matka Marie snášela mnohé útrapy a obavy kvůli svému drahému Synovi, protože třebaže byl ještě dítětem, ona už zřetelně spatřovala ve světle svých nebeských meditací veškerá utrpení, která ho čekala. Její slzy padaly na malé ručky a nohy, které jednoho dne násilně probodnou silné hřeby, a líbávala svaté čelo předurčené nést trnovou korunu. Takže, nejdražší matko, spoj všechna svá muka a trápení s žalem svaté Matky Boží. Vlož všechno trápení a obavy do sklíčeného srdce Královny nebes, neboť ta Tě ochrání lépe než celé lidstvo dohromady. Neber si k srdci všechno to, co už se teď nedá nijak změnit...“¹¹

Z uvedené knihy si dovolíme použít stať zaměřenou na zdroje, které Kanisius mohl mít k dispozici. „Byla to nesmírně obtížná práce z mnoha ohledů, průkopnické dílo v jedné z nejtajemnější oblasti teologie, kterou žádný spisovatel před Petrem nikdy příliš dopodrobna nezkoumal. Naše Paní se procházela v uzavřené zahradě. Textů o ní bylo příliš málo a někdy byly velice podivné, takže celá teologie o ní musela být dedukce z teologie o jejím Synovi. Dalo se to provést a vždycky to tak bude, že se nedá příliš spoléhat na texty, jako spíše na nejjistější, nejpravdivější a nejvznešenější instinkty v lidském srdci...avšak výsledky jeho trpělivého a důsledného výzkumu v tištěných knihách ho velice zklamaly a Petr přemýšlel o mnoha vzácných řeckých rukopisech skrytých v análech římských knihoven; ty by mohly obsahovat jasné důkazy, které požadoval.“¹² Přístup k tištěným pramenům byl obtížný. Petr Kanisius po určité době získává příslib a možnost tyto prameny použít. Nyní si uveďme úryvek z děkovného dopisu adresovaného kardinálovi Truchsessovi roku 1572: „Jsem skutečně velice zavázán Jeho Eminenci kardinálu Sirletovi za jeho slib, že mě, který na to nemá vůbec nárok, dodá starobylé rukopisy, které mohou posloužit k obraně

---

¹¹ James Brodrick, Jezuita Petr Kanisius, Refugium Velehrad – Roma, Vydání první, Olomouc 2012. str. 71-72

¹² str. 724-725

Matky Boží proti heretikům. Cokoli mi tak eminentní muž pošle, přijmu s velikou úctou. V současnosti používám jen běžná vydání otců, která byla vytištěna, protože je velice obtížné najít řecké kodexy. Víím, že v Římě je mnoho rukopisů takových spisovatelů, jako byli dva svatí Cyrilové, sv. Proclus, sv. Amfilochius, Procopius, Flavianus, Caesarius a Miletus, kteří nebyli nikdy přeloženi do latiny.“¹³

„...Opus Marianum vyšel tiskem v polovině července 1577, svazek o 780 stranách s titulem: *De Maria Virgine incomparabili et Dei Genitrice sacrosancta libri quinque*.“¹⁴ (O Marii Panně nesrovnatelné a Boží rodičce přesvaté knih pět).

Podívejme se s jakou erudicí a precizností je dílo napsáno: „Učenost této knihy lze vyvodit do určité míry z několika čísel. Z Písma svatého, Petrovy hlavní autority, cituje asi z tisíce různých pasáží. Pokud jde o církevní otce, sv. Augustin je citován na šesti stech sedmdesáti místech, sv. Jeroným na dvou stech osmdesáti místech, sv. Ambrož dvěstěpětáctkrát, sv. Bernard asi dvěstěkrát, sv. Jan Zlatoústý stosedmdesátkrát, Tertulián stokrát ...Celkem je v díle více než deset tisíc poznámek na okraj z patristických a scholastických autorit v revidovaném vydání z roku 1583.“¹⁵

---

¹³ James Brodrick, Jezuita Petr Kanisius, Refugium Velehrad – Roma, Vydání první, Olomouc 2012.
str. 725

¹⁴ str. 752

¹⁵ str. 753

4. DĚJINNÁ ČÁST MARIOLOGIE

4.1 Jméno MARIA (1. kapitola)

Petr Kanisius v této kapitole píše o tom, že jméno Maria je velmi staré, hebrejského původu. Uvádí, že se tak jmenovala Mojžíšova sestra – byla předobrazem Marie. „Ona byla sestrou Mojžíšovou, Maria je matkou a zároveň i sestrou pravého a nejvyššího Zákonodárce a Kněze, jak říká Ambrož.“¹⁶ Kanisius vysvětluje, že jméno Maria zní v hebrejštině Mirjam. Stalo se, že překladem z hebrejštiny do řečtiny ještě před Kristem, přeložili toto jméno slovem „Maria“. Jméno Maria a jeho smysl je možné a pravděpodobné hledat v syrštině, kde znamená „paní“. Němci Pannu Marii nazývají již od nejstarších dob „Naše milá Paní“. Kanisius cituje Tertuliána: „Není jiného Krista, kromě Toho, který je z Marie.“¹⁷ Pozoruhodný je zde i výrok Martina Luthera, který praví: „Viz, Dítě, které jsi, Maria, porodila, náleží mně, Jeho tělo a Jeho krev jsou mé tělo a krev, a proto Ty jsi také mou Matkou a mne považuješ za své dítě.“¹⁸ Kanisius velebí a oslavuje jméno Panny Marie a uvádí, že je jedinečné jako Ta, která ho nosila. Jméno, které vnukl rodičům Panny Marie anděl z nebe a má zvláštní, božskou moc. Má být vyslovováno s největší úctou a zapsáno do všech srdcí. Občerstvuje a rozveseluje všechny zbožné a přineslo užitek dokonce i zlým.

Hvězda mořská, toto pojmenování jak uvádí Kanisius je dalším rozšířeným výkladem jména Panny Marie. Uvádí, že ho podávají Bernard, Beda i Jeroným. Zde si dovolím použít a citovat část výroku, který použil Kanisius od svatého Bernarda. Zní takto: „...Maria je velmi vhodně srovnávána s mořskou hvězdou. Ta vysílá paprsky, aniž by sama sebe poškodila, Maria porodila svého Syna bez porušení panenství. A jako světelný paprsek hvězdě nic neodnímá z jejího jasu, tak i Syn neodňal neporušenost své Matky...“¹⁹ Zde vidíme, jak krásně tento výrok hovoří, ba zpívá o ustavičném panenství Matky Boží – Panny Marie.

---

¹⁶ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 13

¹⁷ str. 15 (I. díl)

¹⁸ str. 15 (I. díl)

¹⁹ str. 16 (I. díl)

4. 2 Mariino Narození (6. kapitola)

Tato kapitola je v našem historicko – dějinném kontextu poměrně důležitá. Petr Kanisius zde uvádí data časového významu, informace o původu a souvislosti s narozením Panny Marie.

Původ Panny Marie. Kanisius uvádí rodiče Panny Marie. Jmenuje otce Jáchyma, který pocházel z kmene Judova a matku Annu z kmene Levi. Oba dva se tedy vyznačovali urozeností a vznešeností rodu, z kterého pocházeli. Zmiňuje i fakt, že Anna byla dlouho neplodná. Kanisius zmiňuje jistou podobnost mezi narozením Panny Marie a Janem Křtitelem. Píše o tom, že oba dva jsou plodem vytrvalé modlitby, neboť se narodili rodičům, kteří byli dlouho neplodní a tudíž byli zázračně počati. Oba rodičům narození zvěstoval anděl. Kanisius Panně Marii však přiznává vyšší úlohu coby matce Mesiáše, před Janem Křtitelem coby služebníkem Božím.

Časové údaje jsou tyto: „Maria byla počata 8. prosince a narodila se 8. září. Její narození spadá do roku 738 od založení města Říma a do roku 22 vlády císaře Augusta, 14. rok panování krále Heroda a v 64. ročním týdnu Daniele.“²⁰ S těmito údaji Kanisius uvádí i fakt, že jak Panna Maria, tak Kristus se narodili za téhož římského císaře a téhož judského krále. Pouze v jiných měsících, totiž Kristus 25. prosince, Panna Maria 8. září a 15. nebo 16. let vzdálení svými daty narození.

V kapitole „Mariino Narození“ autor rovněž zmiňuje důležitost stanovení tohoto svátku a co to znamená a připomíná nejen církvi. Podle Kanisia např. i to, že Panna Maria je Matka Boží, která nám porodila Vykupitele a tak se svým narozením stala počátkem spásy lidstva. Kanisius z tohoto vyvozuje, že tento svátek je počátkem všech ostatních svátků. Je také na místě zmínit, že Panna Maria bývá nazývána příbytkem Božím a v této souvislosti Kanisius zmiňuje, že Šalomoun a židovský lid při posvěcení chrámu přinesli mnoho obětí. A ve vztahu k Panně Marii praví: „Do života Panny však Bůh nejen sestoupil, nýbrž z Ní vzal všechno, co náleží k lidské přirozenosti a spojil se s tím. Poněvadž důstojnost tohoto chrámu je mnohem větší, musí být větší i oslava, neboť Ta, která se zrodila, byla vyvolena před založením světa ze všech a pochází z královského rodu!“²¹

---

²⁰ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 65

²¹ str. 69 (I. díl)

4.3 Obětování Marie v chrámě (7. kapitola)

Tato kapitola pojednává o „Obětování Panny Marie v chrámě“, neboli zasvěcení chrámové službě. Dále se text významně věnuje obecné prospěšnosti a užitečnosti panenství. Jako vždy z pohledu Písma svatého, Otců a svatých.

Jak již z předchozího tj. „Mariina Narození“ vyplývá, svatá Anna, matka Panny Marie byla dlouho neplodná, avšak její modlitby byly Bohem vyslyšeny. Obdržela dítě, Marii, zasvětila Ji chrámové službě a nechala Ji tam k výchově. Přesněji dle textu Kanisia: „Marii byly tři roky, když Ji obětovali v chrámě.“²² Tímto svatá Anna splnila svůj slib, totiž její modlitba byla vyslyšena. Narodilo se dítě, které bylo pojmenováno Maria, tzn. Milost. Kanisius uvádí, že dle vyprávění Evodia, prvního antiošského biskupa, Maria zůstala v chrámě jedenáct let. Autor v textu také uvádí, že poté Ji chrámoví kněží předali kvůli ochraně Jejího panenství Josefovi. Když byla s Josefem čtyři měsíce navštívil Ji archanděl Gabriel, který Ji přinesl radostné poselství. O rodičích Panny Marie je v textu zmínka o jejich úmrtí. Zemřeli když byla Panna Maria v chrámu, případně při Jejím odchodu k Josefovi. Otec Jáchym v 80, matka Anna v 79. letech. Kanisius popisuje tuto pozoruhodnost: „Zázrakem je také, že toto tříleté dítě nejen bylo obětováno rodiči, ale že se také samo z vlastního rozhodnutí, a s vroucí horlivostí zasvětilo Boží službě a od prvních let svého života tam vedlo svatý život, poté co tam bylo dovedeno a obětováno.“²³

Následuje popis jak žily ženy panny, které se zasvěcovaly chrámové službě, aby tak zbaveny pozemských starostí žily zcela pro Boha. Ve vztahu k pannám a jejich vzoru Panně Marii, jakožto Panně panen a Učitelky panen, což jsou další z krásných titulů naší Matky stojí toto téměř pravidlo: „Není tedy něčím novým a nezvyklým, že rodiče učiní slib, že když jim Bůh dá dítě, zasvětilo je Boží službě.“²⁴

---

²² Petr Kanisius, Maria nedostížná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 71

²³ str. 72 (I. díl)

²⁴ str. 75 (I. díl)

4. 4 Mariino mládí (8. kapitola)

Tato část díla Petra Kanisia je členěna na několik částí.

V úvodu se Kanisius věnuje výchově, obecně i konkrétně, poté plynule přechází od obecné výchovy k výchově Panny Marie, kde opět používá výroky Jeronýma o výchově dívek a panen. V dalších částech této kapitoly zaznívají výroky svatých, kteří popisují a oslavují ctnosti a jedinečný život Panny Marie. Tentokrát je zde citován Jeroným, Jan Damašský, Albert Veliký, Ambrož, Sofronius, Richard od Viktora, Bernard, Basil Veliký, Jan Zlatoústý, Petr Damiani, které Kanisius cituje i v dalších kapitolách jeho díla celkem často, navíc v této kapitole jsou dvě svaté ženy, respektive jejich výroky. Jsou to, Brigita a Mechtilda. Samozřejmostí jsou verše z Písma svatého.

Nyní přejdeme k jednotlivým částem této kapitoly podrobněji. Jak již bylo zmíněno výchova v životě člověka je velmi zásadní. Pochopitelně již od útlého věku. Kanisius uvádí jako příklad novou nádobu, která nasaje první pach, který do ní přišel a podobně je to i s člověkem. Uvádí v textu Samuela a Jana Křtitele, jak byli Bohem vybráni k velkým věcem a jak Bůh připravuje vyvolené nástroje. Tímto se autor postupně dostává k výchově Panny Marie. Píše, že pokud někdo, pak jistě Maria obdržela od Stvořitele všech věcí zcela zvláštní a účinnou pomoc pro Její první a nebezpečný věk. Následuje popis výchovy dívek a panen dle Jeronýma. Je o tom, co mají tyto dívky dělat, jak se šatit, co mají jíst, jak a kdy mají hovořit a pochopitelně co dělat nemají. V souvislosti s těmito pokyny lze velmi vhodně použít tento verš, který je také v díle použit: „Veškerá nádhera královské dcery je uvnitř.“ (Ž 45;14)²⁵ Tato výchova dívek a panen od Jeronýma o které část této kapitoly pojednává pouze vypovídá o tom, že Panna Maria měla naprosto výtečnou a jedinečnou výchovu, při které činila velké pokroky a budila u všech obdiv. Kanisius zmiňuje v textu této kapitoly i obraz, který namaloval evangelista Lukáš, kde je namalována Panna Maria. A píše, že na tomto obraze je možné vidět všechny vlastnosti Panny Marie, které svatí o Ní zmiňují. Text také připomíná, že dle Jeronýma a Ambrože se měla Panna Maria uleknout anděla, který vešel a pozdravil Ji, neboť žila skrytě a anděl se Jí zjevil v postavě muže. Tak se vysvětluje úlek.

---

²⁵ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 79

Na tomto místě si dovolím citovat z díla Petra Kanisia, dvě svaté ženy, které již byly zmíněny. První je Brigita a část výroku, který s tématem souvisí a zní: „...Avšak čistotu milovala tak velice, že učinila slib, že chce navždy zůstat pannou, bude-li se to Bohu líbit, a že na zemi nebude mít nic ve svém vlastnictví, nýbrž že všechno, sebe i to, co je Její, obětuje Bohu a Jeho svaté vůli z úcty k Němu. Lásku k Bohu Ji cele zapálila a držela Ji v zajetí...“²⁶ Na část výroku, kterou jsme si dovolili vybrat a použít z díla Petra Kanisia navazuje ten od svaté Mechtildy, jedná se také o část výroku a zní takto: „...Srdce této Panny bylo nejčistší ze všech a první které složilo slib panenství. Bylo to srdce nejpokornější, a jestliže si něčím zasloužila počít Emanuela z Ducha Svatého, pak si to zasloužila svou pokorou...“²⁷ Kanisius velmi vhodně vybral výroky svatých, neboť tyto i když jsou zkrácené velmi vhodně se doplňují a ukazují čistotu, pokoru a jedinečnost panenství Panny Marie.

4.5 Mariino zasnoubení s Josefem (9. kapitola)

Název kapitoly určuje obsah, neboli téma. Jedná se zde o svazek mezi Marií a Josefem. Maria a Josef jakožto ochránce Její čistoty a panenství. Kanisius v této kapitole zmiňuje okolnosti a souvislosti zasnoubení a manželství Marie a Josefa. K tomuto tématu opět přispívají světci, Otcové a církevní spisovatelé. Kanisius si klade otázku: „Proč však Evangelia o tom nic neříkají?“ a odpovídá: „O Marii neříkají i mnoho jiného a ani o Kristu neříkají všechno. Pro evangelisty stačilo, aby podali hlavní body křesťanské nauky. Také směli psát jen to, co Bůh chtěl, aby bylo napsáno. Ale kdo může Bohu předepisovat, co má psát a co nemá? Bůh chtěl, aby v Písmě svatém zůstalo ukryto mnohé nevysvětlené, obtížné, co nikdo nemůže dostatečně vysvětlit!...“²⁸ Tuto otázku ovšem Petr Kanisius klade, až po určitých rozborech a vysvětleních jak to mohlo být. Pokud tedy Evangelia se vyjadřují k tomuto tématu, jak Kanisius sám uvádí, tak o čem tato kapitola je?

Pokud tedy jde o manželství Marie a Josefa je zde uveden výrok anděla, který říká Josefovi: „Neboj se vzít si Marii, svou ženu.“²⁹ Kanisius vysvětluje, že

---

²⁶ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 82

²⁷ str. 84 (I. díl)

²⁸ str. 97-98 (I. díl)

²⁹ str. 92 (I. díl)

u Židů byla snoubenka nazývána ženou a snoubenec mužem. Dále autor uvádí, že se konalo nejdříve zasnoubení, toto stanovisko potvrzují Epifanius, dějepisec Nicephorus, Řehoř Nyssenský a Chryzostom. Ovšem jak z textu dále vyplývá a Kanisius dosvědčuje: někteří Otcové a církevní spisovatelé např. Jeroným, Epifanius, Cyril Jeruzalémský, Hilarius, Theofylakt, Euthymius se domnívají, že Maria nebyla skutečně provdána, nýbrž jen zasnoubena. Kanisius tyto odlišnosti v chápání a způsobu vyjadřování objasňuje takto: „...konečně i zmínění Otcové jsou v podstatě věci téhož názoru jako ostatní Otcové. Rozdíl spočívá jen ve vyjádření...“³⁰

Kanisius ohledně manželství Marie a Josefa uvádí, že to bylo manželství nezaměřené na plazení dětí. Jak Kanisius vysvětluje znamená to, že Maria a Josef žili v dokonalé zdrženlivosti a nebyl zde úmysl plodit děti. Navíc je zde velmi důležitá skutečnost, kterou Kanisius zmiňuje: „Maria byla totiž požehnaná mezi všemi ženami.“³¹

Jsou zde další příklady z historie těch manželů, kteří se dobrovolně a svobodně rozhodli nevyužívat práva na tělo druhého a žít tak zdrženlivě.

Kanisius v této kapitole s pomocí svatých oslavuje panenství a panictví. Píše, že Kristus se stal vzorem pro muže a Panna Maria se stala vzorem pro ženy. Popis této kapitoly bych rád zakončil výrokem Petra Kanisia, který se vztahuje k jedinečnosti panenství Marie. Zní takto: „Mariino zasnoubení se svatým Josefem nijak nezmenšilo Její panenství podle těla, nýbrž Ona zůstala Pannou i duchem...“³²

4.6 Mariin slib panenství (11. kapitola)

Tak jako předchozí kapitoly i tato je členěna na více částí. V první části kapitoly o Mariině slibu panenství Kanisius píše o rozhodnutí Marie zůstat pannou. Následuje další část, která pojednává o tom, že panenství nebylo vždy vnímáno jako požehnání. Poté je věnována pozornost vlastnostem, ctnostem Panny Marie a významu slibu panenství v církvi. Závěr této kapitoly tvoří jistá upozornění a doporučení pro osoby, které svůj život zasvětili a obětovali Bohu a Kristu v církvi.

---

³⁰ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 93

³¹ str. 93 (I. díl)

³² str. 99 (I. díl)

Po tomto úvodu, následuje důkladnější rozbor této kapitoly.

Kanisius začíná tím, že byl zpochybňován Mariin slib panenství. Na toto sdělení navazuje veršem z Evangelia podle Lukáše, který zní: „Jak se to stane, když muže nepoznávám?“ (Lk 1;34). V souvislosti s tímto veršem uvádí, jaká by mohla být reakce Marie. Podle Kanisia z toho jasně vyplývá, že Maria se rozhodla zůstat pannou, s tím, že nevěděla jakým způsobem přijde na svět Vykupitel. Kanisius doplňuje, že podle Ambrože věděla Maria, že se Mesiáš narodí z panny, ale nevěděla jak. A pokračuje tím, že Maria se zeptala archanděla. Odpověď zněla: „Duch Svatý na Tebe sestoupí a moc Nejvyššího Tě zastíní.“³³ Podle Kanisia provází z těchto slov Marii údiv, neboť složila slib panenství. Maria má stále velkou touhu a přání plnit nade vše vůli Boží. V tento moment navazuje sdělení Marie, „nepoznávám žádného muže“. Toto sdělení vysvětluje Kanisius jako židovský způsob řeči, který spojuje minulost, přítomnost i budoucnost, který více utvrzuje sílu rozhodnutí Marie zůstat pannou. Tuto část kapitoly si dovolím doplnit a zároveň uzavřít tímto výrokem z pera milého Kanisia: „Je první, která obětovala Bohu tento nádherný dar panenství. Věděla, že čím dokonaleji a čím svatěji zachovává panenství, tím více se přibližuje Bohu, který je nejčistší a nejnevinější, ano nevinnost sama.“³⁴

Z této části kapitoly je zřejmé, že panenství v době a místě kde žila Maria bylo dosavadním zvykům zcela cizí. Kanisius píše: „Veškeré snažení směřovalo k plození dětí. Nebylo zde ani stopy po úsilí zachovávat panenskou stydlivost.“³⁵ Byť Maria neměla žádný příklad, ani vzor stala se požehnanou a obdivuhodnou pannou, učitelkou a vůdkyní, pro ty, kteří by v těle vedly andělský život.

V této části kapitoly Kanisius pojednává o slibu ustavičného panenství Mariina z časového hlediska. Je toho názoru, že slib Maria učinila před příchodem anděla. Zároveň výslovně dodává: „...Avšak poté, co se zasnoubila, učinila výslovně slib, a to se souhlasem svatého Josefa...“³⁶

Tato část kapitoly pojednává o ctnostech a dokonalosti Panny Marie. Kanisius vidí Marii, ať již svým vnitřním pohledem či pohledem Písma svatého jako druhou

---

³³ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 116

³⁴ str. 119 (I. díl)

³⁵ str. 120 (I. díl)

³⁶ str. 121 (I. díl)

Evu, nevinnou, milosti plnou, toužebně očekávanou, pannu moudrou a zbožnou, ozdobenou všemi ctnostmi, která předčí i anděly. To jsou jen některá slova jejichž smysl nám ukazuje Marii ve svém pravém významu. Podívejme se však, jak Kanisius v celé větě tento význam, ale i svůj vztah a lásku k Panně Marii vylíčil: „Maria je Panna tak svatá, čistá a neposkvrněná na těle i na duši, v řeči i v jednání, v pohledu i dotyku, že ty, kdo Ji pozorují, takřka činí pannami, a tak Její panenství jako by plodilo panny.“³⁷

Další část kapitoly věnoval Kanisius slibu zdrženlivosti a panenství v církvi. Tyto sliby čistoty popisuje ve vztahu k Písmu svatému, uvádí jak těmto konkrétním veršům rozumějí svatí Otcové a církevní učitelé a zmiňuje případné důsledky těm, kteří svůj slib poruší. Závěrem píše, že ctnost zdrženlivosti je krásná, výtečná a užitečná, doporučuje o tom uvažovat, ale zároveň dodává, že pouze uvažovat a mluvit o této ctnosti nestačí. Zdůrazňuje těm, kdo zvolili celibát, aby se chovali čistě a cudně.

4. 7 Maria pannou při zrození Ježíše (15. kapitola)

Kanisius tuto kapitolu začíná tím, že Maria počala Ježíše panensky skrze působení Ducha Svatého a zůstala pannou i při narození Ježíše. Uvádí však, že Jovinián, protestanté a kalvinisté popírají skutečnost, že by při porodu Maria zůstala pannou. Velmi pěkně a vhodně dodává, že tuto skutečnost nemůžeme přijmout pouhým rozumem, ale s vírou, že u Boha není nic nemožného.

Velká snaha Kanisiova je skutečně apologetická, neboť s jakou houževnatostí a důvtipem obhajuje Mariino panenství při porodu, zasluhuje úctu a obdiv. V této snaze a úsilí mu opět pomáhá Písmo, v tomto případě Izaiáš, svatí Otcové, Apoštolské vyznání víry, nebo prastaré modlitby církve. Pro tuto příležitost a tento účel jedna taková z Kanisiova textu: „*Maria virginitatis gloria, permanente lumen aeternum mundo effudit* – Maria porodila světu věčné Světlo a podržela si při tom slávu panenství.“³⁸ Kanisius dále uvažuje a píše, že narození Krista muselo být něčím zcela mimořádným, podivuhodným a pro Matku i Syna důstojným. Velmi citlivé a krásné je toto pojetí Mariina panenství, které Kanisius v obměnách použil

---

³⁷ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 123

³⁸ str. 162-163 (I. díl)

i v jiných kapitolách. V textu k této kapitole se nachází toto přirovnání: „Jako sluneční paprsek vstoupí do krystalu a z něho vychází, aniž by ho otevřel, a jako trnový keř hořel, a přece neshořel, tak porodila Maria bez porušení. Slunce Kristus do Ní vstoupil a z Ní vyšel, aniž by Ji poškodil.“³⁹ Kanisius, jak bylo zmíněno již v úvodu, je si vědom, že také někteří církevní spisovatelé mají pochybnosti o panenství Mariině při zrození Ježíše. Kanisius odkazuje na mínění většiny Otců a jako řešení doporučuje pravidla Vincence Lerinského.

V souvislosti s Mariiným početím a panenstvím zmiňuje, že mnozí Otcové říkají o Marii jistou pozoruhodnost a to, že Maria byla vyňata ze zákona očišťování. Usuzují tak na základě použitých slov u Mojžíše. Kanisius postupně odhaluje a doplňuje další Mariiny dary a přednosti, které mohla dostat jen tato panna, která se stala Matkou Boží. Dalším z těchto darů je dar velké milosti Boží, díky které neměla Maria při těhotenství a porodu žádné bolesti a obtíže. Jak Kanisius uvádí podle autority Písma, existuje zákon: „Rozmnožím tvé bolesti a tvé početí. V bolestech budeš rodit děti a budeš pod mocí muže a on má nad tebou vládnout.“⁴⁰ (Gn 3;16). A právě tento zákon, trest či kletba pro Evu a ženské pokolení nemá pro Marii platnost. Z tohoto faktu, jak dále Kanisius odvozuje, přirozeně vyplývá, že Maria je požehnaná mezi všemi ženami a je plná milostí. Což jsou právě slova archanděla. Kanisius při narození Krista rozlišuje dva divy. První je narození z Otce a druhý je narození z matky. Oba považuje za podivuhodné. Pro názornější představu je možno uvést text, kterým vystihuje první div: „První je zcela nepochopitelný, jak světlo může povstat z jiného světla a obě zůstanou jen jediným světlem, jak může povstat Bůh z Boha a oba jsou jen jeden Bůh a jak se může narodit Ten, jenž nezná čas.“⁴¹ K tomuto divu, který je zároveň skutečností, je možné přidat Mariino panenství, tentokrát při porodu, v širším kontextu i ustavičném, neboli stálém panenství Mariině a uzavřít tuto kapitolu rovněž výrokem z pera Kanisiova: „Nesmíme se domnívat, že Bůh může učinit jen to, co můžeme pochopit.“⁴²

---

³⁹ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 163

⁴⁰ str. 168 (I. díl)

⁴¹ str. 170 (I. díl)

⁴² str. 169 (I. díl)

4. 8 Anděl vstoupil k Ní a řekl: „Bud’ pozdravena“

Et ingressus angelus ad eam dixit: „Ave“ (20. kapitola)

V této kapitole popisuje Kanisius příchod archanděla Gabriela s jeho pozdravem a poselstvím. Píše o významu jeho návštěvy ve smyslu spásy celého světa. Ta je základem, který tvoří tuto kapitolu.

Po tomto stručném úvodu je vhodné zabývat se obsahem této kapitoly podrobněji. Kanisius velmi pěkně čtenáři vysvětluje, že přišel jeden z nejvyšších andělů, který je nazýván archanděl. Tento archanděl jménem Gabriel, přišel oznámit jedno z největších a nejvznešenějších tajemství, totiž Vtělení Krista. Pro tak mimořádné poslání byl vybrán a poslán zcela vynikající anděl – archanděl Gabriel. Kanisius vysvětluje, že tento anděl plnil více mimořádných úkolů a jméno Gabriel je hebrejské slovo a znamená „Boží síla“. Kanisius zde používá pro Pannu Marii výraz „ha alma“, což znamená skrytá a uzavřená panna. Na základě významu tohoto slova rozvíjí svou představu, o Marii jakožto pravé skryté a uzavřené panně, která byla při příchodu anděla sama, zcela zabrána do modlitby, nebo četby Písma.

Po vstoupení anděla, jeho pozdravu, následoval rozhovor, vůbec nejdůležitější jaký kdy byl. Jaký byl výsledek tohoto rozhovoru? Na tuto otázku je možno použít Kanisiovu výstižnou formulaci: „...Maria ukončila celou tuto záležitost jedním slovem, na Jejím slově bylo závislé nebe i země, andělé i lidé i Otcové v předpekli, a když řekla své ‘ano’, tu se zaradoval a blahopřál si celý svět.“⁴³

Nyní přejdeme k pozdravu, kterým anděl oslovil Marii. Význam tohoto pozdravu je jistě obecně známý. Může být z hlediska jazykovědy užitečné určit správný význam řeckého slova *chaire*. Kanisius nabízí toto řešení. Řecké slovo *chaire* může znamenat *salve*, např. „měj se dobře“, nebo *gaude*, tj. „raduj se“. Kanisius jednoznačně volí *gaude* – „raduj se“, rozhoduje tak s ohledem na situaci a příležitost pro kterou je toto slovo užito, která je nanejvýš slavnostní. Pečlivě a důsledně volí význam tohoto slova. Jeho význam v této situaci je výrazem úcty anděla k Marii a rovněž souvisí s vyjímečností oznámení. Kanisius dodává, že *salve* je pozdrav příliš obyčejný a s pozdravem *gaude* byla vyjádřena i zpráva, která měla ukončit starý zármutek. Ukončit starý zármutek a přinést novou radost.

---

⁴³ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 199

Radost ze spásy, která měla svůj počátek v Marii. „...neboť vtělení Kristovo bylo počátkem našeho vykoupění.“⁴⁴

Tuto kapitolu možno zakončit zcela zásadní a hlubokou Kanisiovou myšlenkou vyjadřující jednoznačně vztah úcty a lásky k Marii a ke Kristu naprosto jedinečným způsobem. Vysvětluje z ní povahu Kanisiovy mariologie, která má zcela jedinečný vztah ke kristologii. Kanisius píše: „Celá naše úcta k Marii směřuje ke Kristu, neboť skrze Marii chceme a máme být vedeni stále více k tomu, abychom si Krista stále více vážili, stále více Ho milovali, chválili a ctili. Skrze Marii ke Kristu. Marii ctíme kvůli Kristu, strom kvůli ovoci.“⁴⁵

4.9 Navštívení Panny Marie (28. kapitola)

Kapitola jež nese název „Navštívení Panny Marie“, popisuje Kanisiovými slovy radost, kterou způsobila láska a Duch Svatý z návštěvy Marie u její sestřenice Alžběty.

Návštěva Marie byla inspirována archandělem Gabrielem, motivována láskou a vedena Duchem Svatým. Kanisius uvádí Mariin důvod návštěvy. Byla to radost, přání a ochota pomoci a také blahopřát Alžbětě. Je důležité poznamenat, že cesta to mohla být obtížná a daleká, ovšem pro Marii, která byla plná lásky, byla cesta lehkou. Kanisiusův text dále říká, že Maria přinesla požehnání pro celý dům, totiž pro Alžbětu, Zachariáše a Jana. Onen Jan byl Jan Křtitel, Předchůdce Pána, který byl při návštěvě Marie v lůně Alžběty. A o tomto požehnání text vypráví: „Byla to návštěva užitečná, plodná i pro Jana Křtitele, který byl ještě uzavřen v Alžbětině lůně: Sotva zaslechne Mariin hlas, poznává svého Vykupitele jako přítomného, poznává Jeho Matku, uctí Ji a projeví svou radost a úctu jak jen může, a je posvěcen v matčině lůně...“⁴⁶

Součástí této kapitoly je pasáž z koncilu v Basileji (1431-1449). Ze které cituji: „...neboť tyto proslulé ženy nosily ve svém lůně prvotiny naší spásy a radovaly se a jásaly tak důvěrně mezi sebou...“⁴⁷

---

⁴⁴ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 201

⁴⁵ str. 201-202 (I. díl)

⁴⁶ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 7

⁴⁷ str. 8-9 (II. díl)

Návrat Marie z návštěvy u Alžběty měl proběhnout ještě před narozením Jana. Kanisius tak usuzuje podle svědectví evangelisty Lukáše. Dodává, že to se na pannu slušelo, neboť s narozením bývá spojena velká sláva, mnoho lidí...

4. 10 Mariin chvalo zpěv – Magnificat (30. kapitola)

V následující kapitole Kanisius popisuje Magnificat, Mariin chvalo zpěv. O Marii uvádí, jakým je nádherným příkladem duše, která miluje Boha, která okamžitě zapomíná na všechny pozemské věci a myslí na věci svaté.

V Marii vidí, první a velkou prorokyni Nového Zákona, která svým příkladem ukazuje Božímu lidu, jak má zpívat Bohu chválu. A sice, nejen rty, ale i čistým srdcem a dokonalým duchem. U Marie zdůrazňuje dokonalou čistotu duše, která tuto píseň zpívá a kterou vede Duch Svatý.

Kanisius pak pokračuje, že již mnozí krásně psali a zpívali ke chvále Boží, ale tak vznešeným a dokonalým způsobem, jakým učinila Maria svůj zpěv, to nikdo před Ní nikdy neučinil. Prohlašuje o tomto chvalo zpěvu, že je novou písní, kterou mohou zpívat zvláště panny, aby potěšily svého Ženicha. Připisuje každému, kdo se tento hymnus modlí, velká dobrodiní. „Když se ho člověk modlí, povstane, aby uctil Marii a v Ní Boha, a aby Mu z celého srdce poděkoval za vykoupění, že totiž sestoupil do lůna Panny pro naši spásu.“⁴⁸ Domnívá se, že jej Maria sama sdělila evangelistovi Lukášovi, aby jej zapsal. Dále Kanisius sděluje, jaký řád v tomto zpěvu dodržuje. Mariin chvalo zpěv má deset veršů. Tyto verše a v nich obsažený řád člení takto: „První dva vyslovují téma celé básně (v.1-2), následující (v.3-5) oslavují milosrdenství Boží, jak se projevuje vůči Panně a všem jiným zbožným, totiž vůči celé Církvi, tři další chválí Boží všemohoucnost (v.6-8) a poslední dva verše věrnost Boží v plnění toho, co přislíbil (v.9-10).“⁴⁹

Podstatným obsahem této kapitoly je podrobný popis veršů tohoto Mariina chvalo zpěvu. Kanisius v tomto popisu uvažuje o tom, co Maria při zpěvu v nitru prožívala, co znamenají, nebo mohou znamenat jednotlivá slova, v jaké jsou souvislosti s Písmem, ale i to jak těmto slovům může rozumět člověk bez vyznání, což je nanejvýš pozoruhodné.

---

⁴⁸ Petr Kanisius, Maria nedostizná Panna a svatá Bohorodička, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 16

⁴⁹ str. 16 (II. díl)

4. 11 Mariino očekávání a narození Ježíše (33. kapitola)

Kapitola s názvem „Mariino očekávání a narození Ježíše“ obsahuje Kanisiův popis této události.

Text popisuje návrat Marie z návštěvy u Alžběty, kde se očekávalo narození Jana. Maria se vrací do ticha nazaretského domku. Kanisius zmiňuje, že Maria se vrací k Josefovi, u kterého se vyskytlo podezření týkající se Mariiny nevinnosti a které způsobilo Josefovo rozhodnutí Marii propustit. Josef si nemohl nevšimnout Mariina požehnaného stavu. Maria však klidně očekávala Boží pomoc, která měla Josefa ujistit o pravém stavu, totiž o její nevinnosti. Kanisius v textu praví: „...Ale konečně anděl osvobodil Josefa od všech úzkostí a když Josef poznal tajemství, jehož původcem v Marii byl Duch Svatý, tu Marii ještě více ctil jako Matku svého Boha a Pána, ctil Ji více než dříve a zasvětil se zcela Její službě.“⁵⁰

Čas plyne a Maria po zmíněném návratu od Alžběty uskutečňuje přípravy. Kanisius zdůrazňuje, jak pečlivě, starostlivě, obezřetně, s nesrovnatelnou zbožností a vše vlastníma rukama, Maria koná z lásky pro Toho, který má přijít. Ten, který má přijít je v této kapitole nazýván „vznešené Dítě“ a Kanisius pro Něj v textu používá takovýchto krásných formulací: „...při Jeho vstupu do světa, kolik světla, kolik radosti...“, „...aby všechno obnovil, přinese Jí nové světlo, novou útěchu...“, „Jak by neměla tento den toužebně očekávat, den, v němž vzejde světlo v temnotách a nejen Jí, nýbrž ten den měl přinést celému nevěřícímu světu jasně zářící světlo milosti?“⁵¹ Na uvedených slovních spojení je vidět, co přináší „vznešené Dítě“.

Po narození Ježíše Maria o všem, co se stalo uvažovala. Kanisius píše: „O Marii je přece psáno: Ona uchovávala všechna tato slova ve svém srdci a uvažovala o nich. (Lk 2;19,51)⁵². Uvádí o jakých událostech mohla Maria uvažovat či rozjímat. Zejména o početí z Ducha Svatého, o slovech anděla Josefovi, o slovech pastýřů, o událostech v domě Zachariášově při své návštěvě u Alžběty a konečně i o tom, co proroci předpověděli o Jeho narození. Maria byla šťastná a radovala se z „...Toho, který řídí celý vesmír!“⁵³

---

⁵⁰ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 42-43

⁵¹ str. 43-44 (II. díl)

⁵² str. 44 (II. díl)

⁵³ str. 45 (II. díl)

5. TEOLOGICKÁ ČÁST MARIOLOGIE

5.1 Maria čistá od každého hříchu (4. kapitola)

Kapitola jejíž hlavní název: „Maria čistá od každého hříchu“ obsahuje a popisuje dvě zásadní témata. První téma s názvem „Neposkvrněné početí Marie“ a druhé téma nesoucí název „Maria je bez každého osobního hříchu a bez žádostivosti.“

I. Neposkvrněné početí Mariino

Kanisius v úvodu pokládá za užitečné seznámit čtenáře s pojetím hříchu. Zmiňuje se o aktuálním hříchu. Ten může být smrtelný, nebo všední. Popisuje, jak hřích působí a co je jeho následkem. Za zcela zásadní ve vztahu k jakémukoliv hříchu považuje: „Pramenem a hlavní příčinou všech hříchů člověka je dědičný hřích.“⁵⁴ Píše, jak tento dědičný hřích, kterým Adam zatížil lidské pokolení, přechází na každého, kdo se narodil z otce a matky. Zmiňuje další názvy aktuálních hříchů, totiž osobní (podle Cypriana) a vlastní, nebo také všední (podle Augustina). V souvislosti těchto všedních hříchů uvádí tento verš: „Řekneme-li, že nemáme hříchů, klameme sami sebe a pravda v nás není (1 Jan 1;8).“⁵⁵ Tento verš ještě doplňuje žalmy, které hovoří o vinách, odpuštění a očištění.

Po seznámení s pojmy hříchu a viny, přechází pozornost textu na Marii. V této části kapitoly převažují výroky svatých, které hovoří o Marii a Boží milosti, kterou dostala. V kapitole jsou použité výroky těchto svatých, jmenovitě: Origenes, Jeroným, Ambrož, Rupert z Deutz, Sofronius, Petr Damiani, Jan Damašský, Bruno Kartuzián, Vavřinec Justiniani, Fulbert, Mikuláš Kusánský, Bedřich Nausea a Augustin. Uvedení jednomyslně a jednohlasně prohlašují, že Panna Maria je čistá a uchráněná od každého hříchu, včetně dědičného. Za zmínku stojí výrok svaté Brigity, který obdržela při zjevení. „Tam jí praví Maria: Je pravda, byla jsem počata bez hříchu.“⁵⁶ Výstižný je výrok Mikuláše Kusánského. Takto zní jeho zkrácená podoba: „...Ona jediná nepotřebovala po pádu Adama vykoupění, nýbrž plná původní spravedlnosti jako Eva, ano mnohem více než ona... nebyla nikdy podřízena, podrobena dědičnému hříchu.“⁵⁷ Ve stejném duchu a podstatě sděleného zní výroky ostatních svatých.

---

⁵⁴ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 37

⁵⁵ str. 38 (I. díl)

⁵⁶ str. 41 (I. díl)

⁵⁷ str. 41 (I. díl)

Kanisius ve svém díle používá pro Marii i jména Eva, přesněji, „druhá Eva.“ Tato „druhá Eva“ je stvořena jako Královna všech panen a Matka všech živých. Tato kapitola zmiňuje Šalomounův trůn jako předobraz Marie a Mariin Syn, Kristus, je viděn jako druhý Šalomoun. Kanisius tak vystihuje věčnou Boží Moudrost. Marii také popisuje jako uzavřenou zahradu oddechu, jako ráj v němž bydlí Vtělená Moudrost. Marii nazývá a vidí také jako milovanou holubici, zahradu podivuhodnou a pevně uzamčenou, Matku pravého Mojžíše a ratolest z kořene Jesse. Zmiňuje se o prorocích, kteří předpověděli neposkvrněnou Pannu a doplňuje verši z žalmů. Toto starozákonní téma doplňuje tento Kanisiův výrok: „Ale Maria nemohla být lépe, zvláště kvůli svému Synu, posvěcena než tím, že Ji Bůh předešel svou milostí, uchránil Ji od hříchu a vybavil všemi ctnostmi a tak Ji vyvolil, stvořil a ochránil jako nejčistší stan a neposkvrněné svatební lože, z něhož měl vzejít Ženich.“⁵⁸

Kanisius jmenuje Luthera a Erasma jako další z těch, kteří svým názorem a postojem vyjadřují, že Maria zůstala uchráněna dědičného hříchu. Zmiňuje se o skutečnosti, že Mariino početí a její neposkvrněnost je jiného stupně než Kristovo. Vysvětluje to tím, že Kristus a jeho tělo bylo vytvořeno bez pomoci muže, ale pomocí těla Mariina a Ducha Svatého. Kristus byl od okamžiku svého početí dokonalý člověk a dokonalý Bůh, byl čistý a svatý, nepotřeboval Vykupitele, tak plný milostí, a také nemohl vůbec hřešit. O Marii píše: „Ona děkuje za svůj vznik otci a matce, a tím by byla podle obecného zákona podrobena dědičnému hříchu a od přirozenosti dítkem Božího hněvu, kdyby Ji Bůh nepropůjčil jako zvláštní dobrodiní Vykupitele ochranu před dědičným hříchem. Byla vyňata z dědičného hříchu ne z přirozenosti, nýbrž zvláštní milostí Krista Vykupitele...“ „...Kristus uplatnil u své Matky zcela zvláštní způsob vykoupení, ne očišťující, osvobozující, nýbrž ochraňující.“⁵⁹

Na dalších řádcích textu Kanisius vysvětluje mínění Otců. Jedno takové, obecné mínění Otců je, že všichni lidé mají dědičný hřích. Toto obecné mínění Otců má svou platnost, avšak Bůh skrze zvláštní výsadu a moc může učinit výjimku z obecně platných zákonů. Otcové vyjímají z dědičného hříchu pouze Krista. Pro Jeho přirozenost. K tomuto obecnému mínění Otců Kanisius dodává: „I když někteří Otcové říkají, že Maria měla dědičný hřích, pak je můžeme docela vhodně chápat ve smyslu, že i Maria

---

⁵⁸ Petr Kanisius, *Maria nedostizná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 45

⁵⁹ str. 47 (I. díl)

by jej měla, kdyby od něj nebyla ušetřena zcela mimořádnou Boží milostí. Nechtějí však říci, že skutečně měla dědičný hřích, nýbrž ve smyslu, že svým původem z Adama skrze otce a matku skutečně byla podrobena zákonu dědičného hřichu, totiž pokud jde o Její přirozenost.⁶⁰ Na zmíněné navazuje a vysvětluje, že i Písmo svaté má svá obecná místa, která nelze přijímat doslovně, doporučuje vnímat pouze v určitém smyslu.

Pozoruhodné jsou okolnosti, které předcházeli koncilu v Basileji r.1439. Kanisius uvádí: „Není se co divit, že na začátku, když se začalo mluvit o Mariině Neposkvrněném početí, byla tato otázka již pro svou novost poněkud neoblíbená a nemálo se nad ní pohoršovali.“⁶¹ A co se událo na koncilu? Text praví: „Konečně na koncilu v Basileji r.1439 bylo prohlášeno, že učení o Neposkvrněném početí Marie se má přijmout, že totiž Maria mocí předcházející Boží milosti nikdy neměla dědičný hřích a že toto učení odpovídá církevnímu kultu, katolické víře, rozumu a Písmu svatému... Ovšem usnesení tohoto koncilu Apoštolský stolec nikdy neschválil... Řím je také nezamítl.“⁶² V textu je zmíněn svátek Neposkvrněného početí Marie, který nacházíme v církvi již dříve. Uvádí papeže Sixta IV., který uznal, potvrdil tento svátek a vyzval všechny křesťany k jeho slavení. Tento papež dle textu: „Zakázal také odsuzovat ty, kteří soukromě nebo veřejně tvrdí, že Maria, Matka Boží, byla počata bez dědičného hřichu.“⁶³ Je zde zmínka o Bernardovi, který vyslovil svou pochybnost nad zavedením svátku Početí Marie. Jde o jeho reakci v dopise konovníkům v Lyonu a je zde vyjádřena určitá obava z novoty. Přes veškerou úctu k Marii, Bonaventura a Tomáš Akvinský mají k svátku také určité výhrady. Úcta k Neposkvrněnému Početí a z něho vycházející svátek si za doby papeže Lva X. našel v církvi své místo. Neboť platí a je psáno: „Neposkvrněné početí je základ božského díla Vykoupení, začátek naší spásy.“⁶⁴

II. Maria je bez každého osobního hřichu a bez žádostivosti

(concupiscentia)

Úvodem druhé významné části této kapitoly Kanisius píše, že koncil v Tridentu na základě Augustinových slov o Mariině čistotě, učí, že Maria měla zvláštní privilegium a byla po celý svůj život neposkvrněná.

---

⁶⁰ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 49

⁶¹ str. 50 (I. díl)

⁶² str. 50-51 (I. díl)

⁶³ str. 51 (I. díl)

⁶⁴ str. 53 (I. díl)

O Mariiných rodičích totiž o Anně a Jáchymovi, usuzuje, že žili svatě, jsou však svatostí pod Marií. Považuje Mariinu svatost za vyjímečnou, nemajíc obdoby. Předčí ty, kteří byli posvěceni a v milosti utvrzeni, ale i všechny anděly. O svatých se zde praví, že všichni se dopustili menších, všedních hříchů. Zmiňuje se o zákonu těla, který je spojen s žádostivostí a způsobuje hnutí a vášně. Pokračuje k poznání, že Maria v sobě nic takového nepocítovala a nebyla těmito žádostmi pokoušena. V textu je uvedeno: „Nic nechtěla vědět o pozemských věcech, stále se stýkala s Bohem. Největším jásotem Jejího srdce bylo stále chválit Boha, takže to ani nemůžeme pochopit. Žila v těle, jako by těla neměla.“⁶⁵ Tímto nejen autor ukazuje, že Maria vedla na zemi andělský život. Zmiňuje staré rabíny, kteří učili, že matka Mesiáše bude naprosto čistá. Kanisius věnuje pozornost Tomáši Akvinskému a zkoumá jeho postoj k Marii, ohledně otázky dědičného hříchu. Nabízí několik výroků Tomáše Akvinského na toto téma a své závěry podpírá kardinálem Kajetánem, coby vykladačem Tomáše Akvinského. Zásadním výrokem v tématu se jeví tento: „Ostatně, svatý Tomáš sám říká: Maria byla zcela čistá od každé viny, protože neměla dědičného hříchu ani jiného, ať těžkého nebo všedního. Ovšem tato čistota je menší než Boží, neboť Ona by mohla hřešit. Ale na druhé straně Tomáš říká: Kdyby si Maria nemohla přivodit dědičný hřích, pak by nepotřebovala vykoupení skrze Krista, ale Ona ho potřebovala.“⁶⁶

5. 2 Mariina svatost a plnost milosti (5. kapitola)

Kanisius začíná výkladem, co je to posvěcení. Vysvětluje, že jde především o očištění a osvobození člověka od hříchu. Pokračuje, že se může jednat o zasvěcení zvláštní Boží službě. Jako příklad zasvěcení zvláštní Boží službě a vysokému úřadu uvádí Jeremiáše a Jana Křtitele. U nich navíc vidí vynikající milost, která naplňovala jejich ducha. U milosti, kterou byl vybaven Jeremiáš, se domnívá, že takovou výsadu milosti dostal proto, že měl předobrazovat Mesiáše. Jan Křtitel měl výsadu milosti, neboť byl předchůdcem Páně.

Postupně směřuje k nejvyššímu stupni Boží milosti, tak jak zapůsobila na Marii. Uvádí, že Maria obdržela více milosti než všichni svatí, zdůrazňuje dar moudrosti. U Marie podle Kanisia, dalších svatých a Otců, lze hovořit o několikerém

---

⁶⁵ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 55

⁶⁶ str. 57 (I. díl)

posvěcení. Maria byla posvěcena před narozením, neboli ve věčném předurčení, dále při zastínění Duchem Svatým a současném početí Syna Božího a konečně při svém nanebevzetí. U Marie podle Kanisia a Otců lze hovořit také o očištění. Tímto očištěním je míněno další posvěcení a větší milost, poté co Maria přijala Krista do svého života. Maria obdržela a přijala nejvyšší stupeň posvěcení. K této skutečnosti je uvedeno: „Před početím Krista byla v Ní plnost božství duchovně jako v mnoha jiných svatých, po početí však v Ní bydlela i tělesně, což se nestalo u žádného svatého...“ „...Avšak nejčistší a nejryzejší Mariino srdce posvěcení utvrdilo tak, že byla uchráněna i každé všední viny!“⁶⁷ Ohledně svatosti Krista je uvedeno, že její pramen je v přirozenosti, zatímco u Marie a všech svatých jde o dar milosti. Tyto svatosti jsou neporovnatelné.

Za důležité a jisté Kanisius považuje Mariin křest a Mariino vědomí o tom, jak působí svátosti. Tím, že křest přijala, zakusila také na sobě moc této svátosti. Obdržela tak nový přírůstek milosti, Její svatost vzrostla a do Její duše bylo vtištěno podivuhodné znamení křtu. Kanisius uvádí výrok Alberta Velikého: „S vyjímkou pokání a kněžského svěcení přijala Maria všechny svátosti.“⁶⁸ Maria vyniká nad všechny svaté, protože porodila Vykupitele všech.

5.3 Maria – Panna a Matka zároveň (12. kapitola)

Kapitola s tímto výstižným názvem popisuje tento div. Div z lidského, pozemského a tělesného hlediska. Maria, která je pannou a matkou současně. Její panenství je ustavičné. Fakticky to znamená, panenství před porodem, při porodu i po porodu. Porodem se nemění, zůstává neporušená, uzavřená. Ona, která počne bez rozkoše a rodí bez bolesti. To jsou výsady panny, jménem Maria, která je Matkou Boží. Kanisius píše, že tato panna žila s mužem, s Josefem a tudíž by se mohlo zdát za téměř nemožné považovat ji za pannu. Píše o panenství a plodnosti jako dvou nesmiřitelných protipólech. Zmiňuje skutečnost stálého panenství se současným mateřstvím za něco jedinečného a neopakovatelného. Uvádí Sofronia, který také počítá ustavičné panenství k hlavním zázrakům Evangelia. Vystihuje ho těmito slovy: „Tvor, zrozený z jiného tvora porodí ze svého těla svého Stvořitele a Otce, a to skrze nikoho jiného než skrze Toho, kterého Ona zrodí jako Plodná a jehož je současně dcerou, nevěstou a matkou“⁶⁹

---

⁶⁷ Petr Kanisius, Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 60

⁶⁸ str. 61 (I. díl)

⁶⁹ str. 130 (I. díl)

5. 4 Příprava předkřesťanského světa na velký zázrak:

Ježíš počat z Marie Panny (13. kapitola)

Název této kapitoly plně vystihuje její obsah. Kanisius v úvodu cituje Jana Damašského: „Bůh totiž skryl před zlými duchy tři pravdy: Mariino panenství, Kristovo narození a Jeho smrt.“⁷⁰ Středem pozornosti je Mariino panenství. Z textu se lze dozvědět, že někteří o Mariině panenství pochybovali. Tyto pochybnosti vznikly, neboť Maria byla provdána a žila zcela důvěrně s Josefem. Kanisius jmenuje mučedníka Ignáce, Origena, Jeronýma, Basila Velikého a dodává, že tito považovali a učili o Marii, že pozbyla své panenství. Tento jejich názor vysvětluje, tím, že pokud člověk uvažuje pozemsky, nemůže rozumět panenskému početí Ježíše.

Vraťme se k výroku Jana Damašského, který zmiňuje zlé duchy. Další zmínka o Zlém, v tomto případě d'áblu, je v tomto smyslu: „Božím úmyslem bylo oklamat d'ábla!“⁷¹ Existuje učení Otců a stejně tak učí např. Chryzostom a Jan Damašský, které pojednává o tom, že d'ábel znal z předpovědí proroků způsob jakým přijde Kristus na svět. Totiž narození z panny. Podle Kanisia ani d'ábel: „...nevěděl, že Maria Bohorodička je současně Pannou.“⁷² Dále z textu vyplývá nutnost utajení Mariina panenství před d'áblem. Uvádí Ignáce mučedníka, který vidí jako způsob tohoto utajení, Mariin sňatek s Josefem. V textu jsou uvedeni židé, kacíři, či pohané pro které byl panenský porod bláznovstvím. Kanisius vysvětluje, že způsob tohoto uvažování má svůj kořen v tělesnosti.

Autor pokračuje v úsilí a snaže vysvětlit skutečnost, jak Bůh působil, aby se nepochopitelné mohlo stát pochopitelným. Nepochopitelný se zdál panenský porod, jinými slovy panenství a mateřství zároveň. Pro lepší poznání Boží všemohoucnosti Mariina panenského porodu jsou v textu uvedené příklady, které se nazývají předobrazy Marie. Těmito předobrazy mohou být ženy, které byly neplodné, nebo příliš staré, aby porodily. Kanisius tyto ženy uvádí, neboť se u nich udály podivuhodné věci proti přirozenému řádu. Jmenuje Alžbětu. Opakuje jak tuto pozoruhodnou událost líčí evangelista Lukáš. Ukazuje jak působí Boží všemohoucnost. Tato Boží všemohoucnost umožní Marii být plodnou pannou. Bohorodičkou. Zaznívá výrok archanděla Gabriela: „Viz, i Tvá příbuzná počala ve svém stáří syna, neboť u Boha není nic

---

⁷⁰ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 131

⁷¹ str. 132 (I. díl)

⁷² str. 131 (I. díl)

nemožného (Lk 1;36-37).⁷³ Tento výrok má zbavit Marii, ale i nás jakékoliv pochybnosti o panenském porodu. Zdůrazňuje, že tento panenský porod pouhý rozum nemůže nikdy pochopit. Pozoruhodné je sdělení, jak prozíravě a prozřetelně Bůh jednal a mnoha příklady připravoval na víru Mariina panenského mateřství. Tento požadavek plní Kristus, Boží Syn. Podle Kanisia, Kristus nedovolil apoštolům hlásat pravdu o Mariině panenství hned, kvůli jejich jisté nezralosti. Až po svém Nanebevstoupení a seslání darů Ducha Svatého zjevil i tajemství o Mariině panenství.

V textu je zmíněný podivuhodný vznik Adama a Evy. Tento vznik je postaven do kontrastu Mariina panenského mateřství. Zároveň je tento kontrast otázkou Starého a Nového Zákona. Vzniká otázka: Zda může být Bůh mocnější ve Starém Zákoně než v Novém? Totiž otázka je velmi zásadní a důležitá, neboť by mohlo dojít k popření Boží všemohoucnosti. K tomuto Kanisius trefně poznamenává: „Když říkáš, že je proti přirozenosti, aby panna porodila, pak odpovídám: Není proti přirozenosti i to, aby člověk povstal bez člověka, jak tomu bylo u Adama?“⁷⁴ Kanisiova moudrost mezi zrozením těla Adamova a těla Kristova spatřuje velkou podobnost. Jak Adamovo tělo, tak Kristovo tělo bylo zrozeno panensky. Další podobnost vidí v Duchu. U vzniku Adamova těla byl přítomen Boží Duch u vzniku Kristova těla byl Duch Svatý. Tímto postupem směřuje k tomu, co říkají Otcové. Adam a Eva jsou předobrazy Mariina panenského porodu. Konstatuje, že tato přirovnání sloužila proti židům: „...kteří nechtějí věřit, že Maria počala a porodila jako panna.“⁷⁵

Další ze zmíněných žen je Sára. Také u ní měl podíl vysoký věk na neplodnost. Kanisius vidí pro všechny tyto události společného jmenovatele a tím je přirozenost. Zmiňuje Áronovu hůl a s ní si klade otázku, zda je proti přirozenosti, aby kvetla a přinesla plody. Přes tyto události se vrací k Panně. S ní se objevuje další otázka, která staví na zdánlivé neskutečnosti. Tato neskutečnost by se jevila pouze z úzkého pozemského hlediska a zákonů přírody. Ostatně Kanisius shrnuje a uzavírá: „Bůh není vázán zákony přírody. Poněvadž je Stvořitelem přírody...“⁷⁶ a dále: „Co je u lidí nemožné, je možné u Boha.“⁷⁷

---

⁷³ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 133

⁷⁴ str. 134 (I. díl)

⁷⁵ str. 135 (I. díl)

⁷⁶ str. 135 (I. díl)

⁷⁷ str. 136 (I. díl)

Uvádí další události, které byly svou povahou proti všem zákonům přírody. Zjednodušeně jde o tyto: Rudé moře, tabulky zákona, Áronova hůl, mluvící oslice, hořící keř, ...o nichž píše, že jsou jen „stíny skutečnosti“. Krásná analogie je spatřována a formulována: „Ten, který bez železného rydla psal na tabulky, také učinil Marii těhotnou skrze Ducha Svatého...“⁷⁸ Tato analogie je jedna z mnoha dalších. Dalším předobrazem Mariina panenského porodu je Gedeonovo rouno. Vidí v něm, tak jako v Mariině panenství spojeném s plodností, vítězství nad d'áblem. Další inspirací ze Starého Zákona je Eliáš. Následuje Izaiáš, který říká: „Hle Pán přichází sedě na lehkém obláčku.“⁷⁹ Kanisius dodává: „Tento obláček znamená Marii.“⁸⁰ Tento obláček, spojuje Eliáše a Izaiáše. (není uvedeno, kde to Izaiáš říká). O Kristu je řečeno, že je vzácný „rohový kámen“, který sjednocuje oba Zákony. V textu se hovoří o proroku Ezechielovi, který viděl ve svém vidění bránu obrácenou k východu. Brána je navíc uzavřená. Maria je ve smyslu svého panenství uzavřená a neporušená. Je zde viděna souvislost mezi Marií a uzavřenou bránou. Kanisius však uznává, že tato místa „nemají striktní průkaznou sílu proti židům.“⁸¹

V dalším textu této kapitoly Kanisius nabízí různá proroctví a srovnání vztahující se k Marii. Zmiňuje se o prorokyních z řeckého a římského prostředí, které oznamovaly, že vznešená a ctnostná panna z židovského národu porodí Mesiáše, aniž by přestala být pannou. Těmito prorokyněmi bylo řečeno, že dítě této panny bude králem a jeho matka královnou celého světa. Jmenuje Sibyllu z Delf, z Kúm, Hellespontu, Eritreje. Zmiňuje se o Minervě, o Venuši, Bacchovi a dalších, kteří měli být podivuhodně zrozeni. Popisuje jejich zrození a vlastnosti, při čemž čerpá z klasiků literatury: „...když hledáte u ženy moudrost, jak ji popsál Platón, nebo čestnost, jejíž cenu líčí Cicero, proč se nedíváte a nemáte v srdci Tu, která má všechno, co se může milého a nádherného u ženy najít, Tu která všechny lidi tisíckrát převyšuje, totiž Marii.“⁸²

Lze závěrem této kapitoly uvést něco krásnějšího? Kanisius ještě dodává, že s Mariiným panenským početím a porodem je spojená naše víra. Této skutečnosti lze věřit, ale nemůžeme jí plně pochopit. Konstatuje, že věříme skrze víru, ale nevíme, jak se to stalo.

---

⁷⁸ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 136

⁷⁹ str. 138 (I. díl)

⁸⁰ str. 138 (I. díl)

⁸¹ str. 139 (I. díl)

⁸² str. 141 (I. díl)

5. 5 Maria Pannou po zrození Ježíše (16. kapitola)

Kapitola začíná tím, že Kanisius zmiňuje Helvidia, který měl o Marii učit, že pozbyla své panenství. Důvodem měl být fakt, že Maria měla s Josefem další děti. Později toto učení šířil ve Španělsku Pelagius a ještě později protestanté.

Kanisius prohlašuje, že tvrdit něco takového je urážkou pro Josefa. Takové tvrzení by bylo v rozporu se spravedlností které Josef dosahoval.

Pochopitelně, vůči Marii by to také byla neúcta. Maria učinila slib, byla plná Ducha Svatého a byla posvěcená. Také byla plná milostí a ctností. Kanisius píše: „...Poznat muže a vykonat manželskou povinnost je totiž totéž... Maria byla také plná Ducha Svatého, a proto zcela prostá tělesných žádostí a hnutí... Žádné křesťanské ucho nemůže něco takového ani slyšet, že by Maria někdy odložila své panenství; tu by už nezůstala plná milostí.“⁸³

Text v souvislosti s Mariiným panenstvím po zrození Krista, zmiňuje Krista, který si vyvolil pannu za svou Matku. Kristus zvolil Marii za svou Matku právě pro jistotu Jejího stálého panenství. Kristus odevzdal Marii Janovi. Maria Panna a Jan paníc si takto byli blízcí duchem. Ke stejnému závěru dochází Ambrož i Epifanius.

Kanisius poznamenává, že církve a všichni pravověrní správně zpívají: „Po porodu jsi, Panno, zůstala neporušená.“⁸⁴ Tuto kapitolu uzavírá: „U Ní ani panenství nebránilo porodu, ani porod Jí neodňal panenství.“⁸⁵

5. 6 „*Gratia plena*“ – „*Milostiplná*“ (21. kapitola)

Kanisius v úvodu kapitoly vysvětluje řecké slovo „kecharitomené“. Může znamenat „omilostněná“ a v jistém smyslu „plná milostí“. Píše o andělovi Gabrielovi, který mluvil k Marii aramejsky, nikoliv řecky. Upřesňuje, že v aramejském překladu je psáno: „Radost Tobě, ó, milostiplná.“⁸⁶ Ohledně milostí doplňuje, že jsou různé stupně milostí Boží. Milost má pouze spravedlivý. S milostmi souvisí Duch Svatý, který je rozděluje. Rozděluje milostí v různé míře. Maria je plná milostí, jako nikdo

---

⁸³ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 173

⁸⁴ str. 175 (I. díl)

⁸⁵ str. 176 (I. díl)

⁸⁶ str. 203 (I. díl)

jiný. Kanisius píše, že církev chápala slovo pronesené andělem ve smyslu „milostiplná“. Píše o Otcích a Jeronýmovi, kteří rozuměli tomuto slovu tak, že Maria je nazývána „plná milostí“. Dodává, že se jedná o prastaré znění textu. Zmiňuje se, že u svatých patriarchů a proroků byla také milost, ale nikoliv plnost milostí jako u Marie. Toto mínění zastává Sofronius Jeruzalémský. V textu Kanisius používá výroky světců, kteří hovoří o Mariině milosti. Můžeme jmenovat především: Petra Chryzologa, Ambrože, Ruperta z Deutz, Petra Damiani, Bernarda, Petra z Cluny, Tomáše Akvinského, Alberta Velikého, Atanáše Velikého, Efréma Syrského, Jana Damašského, Chryzostoma... jedná se opět o reprezentativní výběr. Všichni zmínění hovoří o mimořádné milosti, kterou Maria dostala. Kanisius doplňuje: „Možno říci s mnoha Otcí a vykladateli, že Maria byla už od prvního okamžiku svého početí tak plná milostí, že nijak nestála za Evou v jejím původním stavu nevinnosti, a byla světlejší než všichni ostatní svatí, aby mohla být důstojnou Matkou Boží.“⁸⁷

Kanisius se v textu vrací k řeckému slovu „kecharitomené“ (tj. omilostněná) a dodává, že Lukáš více neříká. Vedle řeckého slova „kecharitomené“ staví latinský překlad „*gratia plena*“, „plná milostí“ a dodává že spojení „plná milostí“ je přesnější a lépe vystihuje smysl řečeného.

V textu Kanisius cituje svaté, kteří Marii přisuzovali „plnou milost“. Uvedeme výrok Řehoře z Neocesareje: „Maria je proto plná milostí, poněvadž v Ní byl skryt celý poklad milostí, Ona jediná ze všech pokolení byla svatá na duchu i na těle, Ona jediná nosila Toho, který svým slovem nese všechno.“⁸⁸

Kanisius pokračuje dalšími slovy anděla. Řadí je takto: „Ty jsi plná milostí“, „Pán s Tebou“, „nalezla jsi milost u Boha.“ Podle Kanisia anděl žasl nad významem těchto slov. Nad tím, co je nejpodstatnější v tomto sdělení. Je sděleno, že všichni lidé dosáhnou skrze jednu ženu spásy. Kanisius navazuje tvrzením, že Maria má takový stupeň milostí jako žádný svatý. Jmenuje Sáru, Rachel, Rebeku a Annu o kterých uvádí, že měly milost pouze částečnou. Milost, kterou Maria našla u Boha spočívala v dalším andělově sdělení: „Hle, počneš a porodíš Syna.“ Kanisius poznamenává, že milost předchází zásluhy a je přesvědčen o této platnosti i u Marie. Marii však považuje za jedinečnou a sděluje: „Říkáme však toto: Svatost, spravedlnost a milost,

---

⁸⁷ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 206

⁸⁸ str. 206 (I. díl)

která byla v Marii, byla tak veliká, jaká nebyla u žádného svatého.“⁸⁹ Kanisius porovnává Mariinu milost a Kristovu milost. Konstatuje, že Kristus je více plný milosti a pravdy. Tento rozdíl symbolicky přirovnává ke slunci a měsíci. Krista vidí jako Slunce spravedlnosti od kterého dostává měsíc své světlo. Kristus je zde nazýván „Původce všech milostí.“ Pokud je řeč o milostech, nezapomíná se na věčného Otce, který je jejich prvním pramenem. V textu jsou použité výrazy: „*plenitudo praeeminentiae singularis*“, tzn. ve zcela jedinečně vynikajícím stupni – pro Marii. Kristu náleží: „*plenitudo absoluta fontis omnis gratiae*“, znamená – absolutní plnost pramene všech milostí.

5.7 Maria – Bohorodička (26. kapitola)

Kapitola, jejímž tématem je Maria ve své nejkrásnější úloze, je kapitolou o Marii jako Bohorodičce – to je její největší a nejúžasnější předností.

Kanisius popisuje Vtělení jako mnohem větší Boží dílo než stvoření celého vesmíru. Vysvětluje to tím, že při stvoření celého vesmíru: „On řekl a stalo se.“⁹⁰ Při vtělení Božího Syna spolupracovala celá Nejsvětější Trojice. Uvažuje o tom, že Bůh se mohl stát člověkem i bez matky, tak jako se jím stal bez otce. Dochází však k závěru, že takové řešení by neodpovídalo Boží moudrosti. Cituje Izaiáše: „Hle, panna počne a porodí dítě a Jeho jméno bude Bůh s námi.“⁹¹ Doplnuje výroky evangelisty Lukáše a Matouše. Uvedeme tento: „To Svaté, co se z Tebe narodí, bude nazýváno Synem Božím. (Lk 1;35)“⁹²

Maria s pomocí Ducha Svatého počala a stala se pravdivou matkou bytosti, která je zároveň Bůh a člověk. Samozřejmě, že Kanisius zmiňuje i Mariin souhlas, na kterém závisela naše spása. Maria počala z působení Ducha Svatého a jedině z vůle věčného Otce. Z textu vybíráme působivou formulaci: „Již předtím existující Osoba se narodí z Ní, božská a lidská přirozenost jsou v Ní spojeny v jednu Osobu... Ten, který byl od věčnosti, je nyní od Ní přiveden na svět... Tvor rodí svého Tvůrce.“⁹³ Kanisius dává do souvislosti vznešenost dítěte, která přechází na matku. Tato vzneše-

---

⁸⁹ Petr Kanisius, Maria nedostížná Panna a svatá Bohorodička, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 208

⁹⁰ str. 240 (I. díl)

⁹¹ str. 241 (I. díl)

⁹² str. 241 (I. díl)

⁹³ str. 242 (I. díl)

nost a důstojnost je spojená s láskou. Tato láska je vzájemná. Maria porodila Krále apoštolů a proroků a díky velké lásce, kterou k Němu měla, Ho jako Matka znala nejlépe. V textu je zdůrazněno, že ze všech titulů které Marii dáváme, jsou obsaženy v tomto jediném: Matka Boží. Pokud Marii uctíváme jako Boží Matku, uctíváme celou Boží Trojici zároveň. V textu Kanisius používá výroky světců, církevních Otců a Písma svatého. Připomíná slova Alžběty a Mariinu reakci. (Magnificat) Kanisius píše, že Maria spojila tři přirozenosti – Slovo, duši a tělo, v jednotu Kristovy osoby. O Panně Marii: „...nelze říci nic většího než že je Matkou Boží...“⁹⁴

5.8 Mariina smrt (45. kapitola)

Kanisius v této kapitole začíná obecným vysvětlením pojetí hříchu a z něj pocházející smrti. Při tomto pojetí vychází z předpokladu, že smrt je trest za hřích. Píše rovněž, že: „...Bůh neučinil smrt, protože dal člověku možnost, že nikdy nezemře.“⁹⁵ Božská spravedlnost stanovila rozsudek: „Prach jsi a v prach se znovu navrátíš.“⁹⁶ Hřích prvních lidí vidí jako příčinu smrti pro všechny, kteří pocházejí od Adama. Kanisius tímto způsobem uvažování dochází k závěru, že i Maria musela zemřít. Kanisius pokračuje tím, že Marii staví vedle Krista a konstatuje, že i Kristus zemřel. Poznává však, že Kristus zemřel násilně. Dodává, že Kristus by zemřel slabostí stáří: „...protože Jeho tělo podléhalo nutnosti porušení, rozpadu.“⁹⁷ Z toho usuzuje, že Maria nemohla mít lepší postavení než Kristus. Podstatné a užitečné je, že určitými náznaky vysvětluje, co smrt je: „...osvobození ze žaláře, odložení břemene, konec putování, uvolnění řetězů, placení dluhu přirozenosti, návrat do vlasti, dveře života, vstup do nebeského království.“⁹⁸ Kanisius předchozí shrnuje tím, že Kristus i Maria nám svou smrtí dávají útěchu při našem umírání a připomíná, že v Písmu svatém není nic o smrti Panny Marie, přesto církev latinská i řecká odedávna slaví památku smrti Marie. Svátek je nazván *dormitio* nebo *dormitatio Mariae*, což znamená spánek, nebo usnutí. V textu je zmíněný Epifanius, který pochybuje, zda Maria zemřela. Epifaniovo mínění, že Maria byla vzata do nebe bez smrti, je zcela ojedinělé.

---

⁹⁴ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (I. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 246

⁹⁵ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 160

⁹⁶ str. 160 (II. díl)

⁹⁷ str. 160-161 (II. díl)

⁹⁸ str. 161 (II. díl)

Kanisius vhodně doplňuje proč Maria, která byla prosta hříchu byla podrobena smrti. Uvádí, že smrt u Marie byla zcela jiná. Byla nutným a přirozeným následkem konstituce lidského těla, které je složeno z částí. Píše, že Maria podléhala zákonu smrti, ale smrt si Ji nemohla podržet. Byla osvobozená zvláštní milostí Boží od všech úzkostí, strachů, bolestí, které smrt doprovází. Dalším náznakem toho, jak Kanisius vnímá smrt, je naznačeno těmito slovy: „Bůh posiloval Její duši při výstupu z těla tak podivuhodně a těšil Ji, že smrt pro Ni nebyla nic jiného než radostné a bezpečné přejítí k pravému životu.“⁹⁹

Kanisius si klade otázku, zda máme věrohodné svědky pro smrt, pohřeb a nanebevzetí Marie. Konstatuje, že mnoho děl nejstarších církevních spisovatelů zaniklo nepřízní doby. Dodává však, že jsou i přesto díla latinská a řecká od církevních spisovatelů, kteří vyprávějí o smrti, pohřbu a nanebevzetí Marie. Píše, že Maria žila i zemřela v Jeruzalémě. Podle Jana Damašského tam byl i Její hrob.

Kanisius jmenuje církevní spisovatele např. Nicephora, Jana Damašského, Ondřeje Jeruzalémského, Juvenalia, Germana, kteří vypráví, že apoštolové byli přítomní při smrti Panny. Maria v té době měla 60-70. let. Popisuje určité emoce, které měly tuto událost provázet, ale i vztah apoštolů ke smrti jako takové: „Oni věděli, že smrt věřících je vlastně jen sladký spánek a vstup do věčného života, že tedy Maria se jim smrtí neztratí, nýbrž jen je předejde a v nebi bude uložena jako zástava vzácná, kde bude moci Církvi pomáhat ještě více než dříve jako její nejhrořlivější a nejlepší Správkyně a Přímělkyně, protože je Matka Soudce a Matkou milosrdenství.“¹⁰⁰ Kanisius věří, že se Marii při smrti zjevil Kristus. Tuto událost citlivě doplňuje verši z Písma svatého. Používá převážně Píseň písní a Žalmy. Vytváří tím dojem rozhovoru Krista se svou Matkou Marií.

Kanisius závěrem kapitoly píše: „Jak staří vyprávějí, bylo tělo Marie po smrti pochováno, předáno zemi, a sice v Getsemanech, v údolí Josafat...“ oni staří spisovatelé také praví, že apoštolové pohřbili Její tělo za zpěvu a obřadů, vykonali tedy pohřební obřady.¹⁰¹ V textu jsou pohřební slavnosti ze strany protestantů nazvány novotou. Kanisius vysvětluje, že tyto obřady přešly na židy od patriarchů a také

---

⁹⁹ Petr Kanisius, *Maria nedostižná Panna a svatá Bohorodička*, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 162

¹⁰⁰ str. 165 (II. díl)

¹⁰¹ str. 166 (II. díl)

apoštolové je znali, kteří je předali církvi a ta je užívala. Kanisius uzavírá: „Tak jako vstup Marie do života byl plný divů, byl plný divů i Její odchod z tohoto světa.“¹⁰²

5.9 Vstup Mariiny duše do nebe (46. kapitola)

Úvod této kapitoly tvoří popis, jak Bůh v ráji stvořil člověka, jeho tělo a duši blaženou a dokonalou. Původně pro celou věčnost. Tím, že člověk místo konání vůle svého Stvořitele podlehl nástrahám Zlého, si přivodil smrt. Bůh ze svého velkého milosrdenství našel prostředek, kterým člověk může opět získat ztracenou důstojnost a blaženost těla i duše. Je to Kristus, který ukazuje cestu, nejprve k nápravě blaženosti duše, poté i těla. Z textu vyplývá, že tělo je břemenem, které bude přeměněno či přetvořeno v podobné Kristovu oslavenému tělu. Tělo bez obtíží a bez bolestí.

Další text, který následuje, hovoří o představách spojených s blažeností Mariiny duše, které dosáhla po svém odchodu (smrti). Marii v nebi všichni radostně vítají, blahopřejí Ji, vše za doprovodu sladkých melodií zpívajících vybranými občany nebes. Jde o formu barokní fantazie.

U Panny Marie můžeme podle Kanisia obdivovat: více než andělskou čistotu, nebeskou moudrost, neotřesitelnou víru, planoucí lásku, pokoru. Dopňuje krásnou větou: „Viz, Tvou přítomností je osvěcován nejen celý svět, celá nebeská vlast září jasněji, protože je osvětlena lampou Tvého panenství.“¹⁰³

V nebi kromě andělů s velkou radostí vítali Marii patriarchové, proroci, Josef, Zachariáš, Alžběta, Jan Křtitel, Simeon, Anna, jáhen Štěpán, Jakub první mučedník mezi apoštoly... „...chóry andělů slavnostně zpívali: Zdrávas, Milostiplná, Pán s Tebou, požehnaná Tys mezi ženami a požehnaný plod života Tvého. Požehnaný Tvé prsy, požehnaný Tvůj klín, požehnané Tvé srdce a celé Tvé tělo, které tak ochotně sloužilo Emanuelovi, buď požehnaná, která si k naší spáse s opravdu mateřskou láskou spolupůsobila s Kristem.“¹⁰⁴

Kristus povýšil svoji Matku Marii nad všechny sbory andělů a přidělil Ji trůn po svém boku. Křesťané mají v Kristu své veliké zaslíbení, blahovůli a odměnu.

---

¹⁰² Petr Kanisius, Maria nedostizná Panna a svatá Bohorodička, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 168

¹⁰³ str. 172 (II. díl)

¹⁰⁴ str. 173 (II. díl)

Jeho Matka Maria daleko více než všichni ostatní. Kristus odplácí každému podle jeho skutků. Maria Krista porodila a milovala Ho více než všichni ostatní. Co Bůh připravil těm, kteří Ho milují? Kanisius uvádí pravidlo, které stanovil Bernard: „Oč obdržela zde na zemi více milostí než všichni jiní, o to více slávy má nyní v nebi přede všemi jinými.“¹⁰⁵

5. 10 Maria vzata s tělem do nebe (47. kapitola)

Podle Kanisia je křesťanům vlastní, že usilují o blaženost duše i těla, aby se tím stali podobní Kristu. Píše, že církve věří v nesmrtelnost Mariina těla, které dosáhla po vzkříšení. Jmenuje Juvenalise arcibiskupa jeruzalémského, který prohlásil před císařem Marciánem a císařovnou Pulcherií na koncilu v Chalcedonu, že ví na základě tradice předků, že apoštolové po tři dni setrvali u hrobu Matky Boží, a když jej otevřeli tělo tam nebylo.

„Latinská Církev se modlí: *Assumpta es Maria...* – Maria je vzata do nebe, radují se andělé a chválí Boha. *Maria virgo assumpta est...* – Maria Panna je vzata do nebeského svatebního pokoje, v němž Král králů, který tvoří hvězdy, sedí na trůně.“¹⁰⁶ Svátek, který se nazývá *assumptio* znamená tělesné nanebevzetí Marie. Je to nanebevzetí, nikoliv nanebevstoupení. Pouze Kristus vstal z vlastní síly z hrobu. Kristus uchránil Marii před následky tělesné smrti. Kanisius podává příklady svatých, kteří zemřeli a povstali z hrobu. O Marii píše: „Jako tedy Maria při svém vzniku a při narození Ježíšově byla vyňata z obecné kletby lidstva, tak byla vyňata i při Jejím šťastném odchodu, smrti...“¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ Petr Kanisius, *Maria nedostížitá Panna a svatá Bohorodička*, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 177

¹⁰⁶ str. 180 (II. díl)

¹⁰⁷ str. 182-183 (II. díl)

6. ZÁVĚR

Petr Kanisius napsal nadčasové dílo v době, která mariologii příliš nepřála. A to z mnoha důvodů. Byl mariologickým průkopníkem a zároveň obhajoval katolické učení v době protestantismu. Byl do značné míry apologetou – obhájcem starých, dobrých křesťanských hodnot.

Kanisiova mariologie je psána velmi citlivě a přitažlivě. Všem umožňuje jasným a srozumitelným způsobem seznámit se s Marií a vidět v Ní naši skutečnou, milovanou Matku. Je to mariologie zaměřená kristologicky. Kanisius aplikuje: „Skrze Marii ke Kristu.“ Láska a pomoc Ducha Svatého, který pomáhal Kanisiovi toto dílo psát vyzařuje z každé stránky.

Je faktem, že pokud by žil Kanisius v době osvícenství, nebo po ní, jistě by jeho styl vyjadřování a psaní byl jiný. Byl by jím ovlivněn a měl by jiné předporozumění a mentalitu. Jeho styl psaní často využívá spirituální povzbudivý přístup, méně pak teologicko kritický. Dostáváme se tak k metodickému přístupu vědecko kritickému. Jeho psaní a vyjadřování je často prostoupeno určitou barokní fantazií. Tato barokní fantazie může být méně faktografická, ale dodává právě onu čtivost a zbavuje strohosti a syrovosti. Kanisius si je velmi dobře vědom omezeností slov vyjádřit vyšší hodnoty. Tak můžeme číst v kapitole „Vstup Mariiny duše do nebe“: „Je jisté, že blaženost žádného svatého, tím méně Matky Boží, se nedá dostatečně popsat slovy...“¹⁰⁸ Nebo jinde: „Avšak proč ještě tak mnohá slova? Nelze totiž říci, s jakou láskou, úctou, vlídností a velkodušností stál On při své milované Matce v poslední hodině života. Všechno naše mluvení je jenom zajíkání a kóktání...“¹⁰⁹

Kanisiova mariologie je stále živá a připravená nabídnout každému kdo projeví snahu po poznání Marie pomoc. Každému je schopná přinést užitek. Bylo velkým potěšením a radostí moci v této práci určitou část použít. Za tuto možnost patří i Tobě svatý Petře Kanisii velký a srdečný dík.

---

¹⁰⁸ Petr Kanisius, Maria nedostizná Panna a svatá Bohorodička, (II. díl) Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998. str. 170

¹⁰⁹ str. 166 (II. díl)

Další část se snaží zpřesnit a doplnit zmíněné téma.

Panna Maria bez (prvotního) hříchu počatá – Neposkvrněné početí

Nejprve si dovolíme připojit k tomu, co již bylo řečeno v této práci na toto téma zprávu o události která se přihodila Bernadetě Marii Soubirouse. „Dne 25. března, o slavnosti Zvěstování Páně, ji znovu ovládne nutkání jít k jeskyni. Podřídí se mu. Zeptala jsem se jí třikrát za sebou. Vždy se usmála. Nakonec jsem se odvážila zeptat počtvrté. Rozevřela ruce, zvedla oči k nebi a potom, když sepjala ruce ve výši prsou, odpověděla, že je Neposkvrněné Početí. To jsou poslední slova, která mi řekla. Tak jsem šla znovu k panu faráři, abych mu pověděla, že mi odpověděla, že je Neposkvrněné Početí, a on se mě zeptal, jestli jsem si tím opravdu jistá. Odpověděla jsem, že ano, protože jsem si ta slova opakovala celou cestu, abych je nezapomněla. Bernadeta slyšela jméno v nářečí patois, blízkém baskickému nářečí: *Que soy era Immaculada Concepciou.*“¹¹⁰ Doplníme, že se psal rok 1858.

Byly v otázce Mariina Neposkvrněného početí různé teologické směry. Dnes jsou z nich už jen koncepty minulosti. Práce zastává stanovisko „*In previsionem*“, což znamená, že Panna Maria byla před početím bez hříchu. Především věky. Byla od počátku Neposkvrněná. S tímto v souvislosti, zda Maria mohla hřešit, či nikoliv, zastáváme stanovisko, že Maria byla bez hříchu počatá a k hříchu byla imunní. Zdůvodnění: Její duše i srdce jsou naprosto čisté, ba nejčistší po Kristu ze všech. Byla bez žádostivosti, (*concupescentia*) což je příčina vedoucí k hříchu. Její láska k Bohu Otci je větší, než jakákoliv hříšná touha. Tělesné záležitosti u Marie byly milostí Boží naprosto uklidněny, neboť žila zde na zemi andělským způsobem života tzn., v těle jako by bez těla. Milost Boží jakou Maria měla, měla kvůli své úloze Matky Boží, proto jí Bůh zbavil břemena jakéhokoliv hříchu. Nezapomínejme, že Maria je milostiplná a vždy vedena Duchem Svatým. Milost vylučuje hřích. Jistě můžeme dodat, že Maria měla svobodnou vůli, ta však nespočívala v možnosti hřešit, neboť se vždy podřizovala vyšší Boží vůli. Těžko můžeme naše lidská měřítká našich smyslů aplikovat na Marii. „*Tota pulchra est, Maria, et macula originalis non est in te!* Maria, bez hříchu počatá, oroduj za nás, kteří se k tobě utíkáme!“

---

¹¹⁰ Francois Vayne: Rozjímání s Bernadetou, Vydalo Karmelitánské nakladatelství v roce 2012.

Zesnutí (usnutí) Panny Marie (u Petra Kanisia smrt Panny Marie)

Dogma s nímž souvisí Zesnutí Panny Marie je Nanebevzetí Panny Marie. Rádi bychom uvedli, že pojem smrt s jeho významem pro Marii nelze dobře použít. Vysvětlíme proč. Vyjděme z úryvku apoštolské konstituce *Munificentissimus Deus* prohlášenou papežem Piem XII. Zní takto: „...vynášíme, prohlašujeme a definujeme jako božsky zjevené dogma, že neposkvrněná, vždy panenská Matka Boží Maria, po dokončení běhu pozemského života, byla s tělem i duší vzata do nebeské slávy (...*pronuntiamus, declaramus et definimus divinitus revelatum dogma esse: Immaculam Deiparam semper Virginem Mariam, expleto terrestri vitae cursu, fuisse corpore et anima ad caelestem gloriam assumptam*).“¹¹¹ Jelikož však Maria byla počatá bez prvotního hříchu a prostá za života jakéhokoliv hříchu a nevztahuje se na Ní, co se vztahuje na Adama a Evu. Nevidíme proto důvod proč by měla podstupovat smrt. Navíc smrt je jakýmsi protikladem věčnosti. Maria pouze přešla (s tělem i duší) z pozemského stavu, do stavu nebeského. Byla povolána k pravému životu. Její tělo bylo tělem posvěceným, to proto, že k nám skrze Ní přišel Kristus. „*Caro Christi, caro Mariae*. Tělo Kristovo je tělo Mariino.“

Závěrem lze všem čtenářům popřát správné vnímání úlohy Panny Marie. Ona je Matkou a zároveň Snoubenkou...

---

¹¹¹ P. Metoděj Minařík: Mariánská dogmata, Karmelitánské nakladatelství 1991

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

Sv. Petr Kanisius, Maria, nedostižná Panna a svatá Bohorodička – díl I.,II.
Matice cyrilometodějská, Olomouc 1998, vydání první.

Dokumenty II. vatikánského koncilu,
vydal Zvon české katolické nakladatelství, Praha 1995, vydání první

V jednom společenství – životní příběhy světců, Karel Vrána a kol. (ed.),
Vyšehrad 2009, ISBN 978-80-7021-990-4

Svatí na každý den, historie, spiritualita, umění. Říjen, listopad, prosinec.
Český překlad italského originálu. Periodici San Paolo S.r.l., Milano 2006.
Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Kostelní Vydří, 2010.
ISBN 978-80-7195-293-0.

James Brodrick, Jezuita Petr Kanisius (1521-1597),
Refugium Velehrad – Roma s.r.o., Olomouc 2012, vydání první.
ISBN 978-80-7412-105-0.

Francois Vayne: Rozjímání s Bernadetou,
Vydalo Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří v roce 2012.

P. Metoděj Minařík: Mariánská dogmata,
Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1991.

Elektronické zdroje:

www.lumendelumine.cz/index.php

www.jesuit.cz/osobnost.php

www.rozhlas.cz/nabozenstvi/ranniuvaha

8. ABSTRAKT

Žilka, M. Panna Maria naše milovaná Matka v mariologii Petra Kanisia. České Budějovice 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce Karel Skalický.

Klíčová slova: Panna Maria, mariologie, mariánská dogmata, křesťanství, katolická církev, Petr Kanisius, Jezuité

Tato práce je věnována mariologii, která je součástí dogmatické křesťanské teologie. Je zaměřená na mariologii Petra Kanisia a v ní pojednávána mariánská dogmata. Práce obsahuje rozbor vybraných kapitol, které mají jak dějinný rozměr, tak teologický rozměr. Tím je ukázáno jak jsou v díle Petra Kanisia konzistentně propojeny tyto oblasti, tj. časová a nauková. Součástí práce jsou jednotlivá mariánská dogmata. Jde o následující: Neposkvrněné početí Panny Marie, Stálé (ustavičné) panenství Panny Marie, Boží mateřství – Bohorodička, Nanebevzetí Panny Marie s tělem i duší. Práce v souladu s dílem Petra Kanisia popisuje i taková témata jako je např. zasnoubení Panny Marie se svatým Josefem či Zesnutí Panny Marie. Práce ukazuje, že i přes časový odstup, který od napsání díla uběhl se jedná o stále aktuální spis na mariologické téma.

ABSTRACT

Title: Virgin Mary Our Beloved Mother in Peter Kanisius' Mariology

Key words: Virgin Mary, Mariology, Marian dogmas, Christianity, the Catholic Church, Peter Kanisius, Jesuits

This work is focused on Mariology, which is part of the dogmatic Christian theology. It is focused on Peter Kanisius' Mariology and the resulting Marian dogmas, discussed in it. The work includes analysis of the selected chapters, which have both historical and theological dimension. This shows how these areas, i.e. time and doctrinal, are consistently linked in the work of Peter Kanisius. The work also consists of particular Marian dogmas. The dogmas are the following: the Immaculate Conception of Virgin Mary, the Perpetual Virginity of Virgin Mary, the Divine Motherhood – the Madonna, the Assumption of Virgin Mary body and soul. The work in accordance with the work of Peter Kanisius also discusses such topics as for example the Engagement of Virgin Mary with St. Joseph or the Dormition of Virgin Mary. This work shows that despite the lapse of time which has passed since writing the work, this Mariology treatise is still relevant.